

UÇAN SÜPÜRGE
KADIN İLETİŞİM VE
ARAŞTIRMA DERNEĞİ
FLYING BROOM WOMEN'S COMMUNICATION
AND RESEARCH ASSOCIATION

YAN YANA GELMEMESİ GEREKEN İKİ KELİME: 'ÇOCUK' VE 'EVLİLİK'

Çoklu Krizler Çağında Çocuk Yaşta Evlilikler
Hızlı Değerlendirme Raporu

UÇAN SÜPÜRGE
KADIN İLETİŞİM VE
ARAŞTIRMA DERNEĞİ
FLYING BROOM WOMEN'S COMMUNICATION
AND RESEARCH ASSOCIATION

Yan yana gelmemesi gereken iki kelime:
“Çocuk” ve “Evlilik”

Çoklu Krizler Çağında Çocuk Yaşta Evlilikler Saha Araştırması Hızlı Değerlendirme Raporu

Hazırlayan:

Sinem Sefa AKAY (Araştırma Lideri)

Araştırma Ekibi (Adana):

Atakan TURGUT

Hilal KAÇIRA

Neriman GÜNERLİ

Sibel KARA

Editör:

Selen DOĞAN (Proje Koordinatörü)

Fotoğraflar:

Uçan Süpürge Derneği arşivi:

Alternatif Karşılaşmalar-Hatay Atölyeleri

Kapak Fotoğrafı:

Hikaye Anlatıcılığı Atölyesi

12 Temmuz 2024, Yaylıca Dayanışma Evi, Samandağ-Hatay

Eylül 2024, Ankara

Avrupa Birliği Tarafından
Finanse Edilmektedir.

Bu rapor Eşit Haklar İçin İzleme Derneği (ESHİD) ve İnsan Hakları Bilgi ve Belge Sistemleri (HURIDOCS) ortaklığında yürütülen İzleme ve Savunuculuk Ortaklıkları Yoluyla Türkiye'deki Dezavantajlı Grupların Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklarının Desteklenmesi Projesi kapsamında Avrupa Birliği'nin maddi desteği ile hazırlanmıştır. İçerikten tamamıyla Uçan Süpürge Kadın İletişim ve Araştırma Derneği sorumludur ve Avrupa Birliği, ESHİD ve HURIDOCS'un görüşlerini yansıtmamaktadır.

Düşünürün görevi, olanı ve olan bitenin temelini göstermek, bu temeli görmeyenlerin de görmesine yardımcı olmaktır. Çünkü ancak bundan sonra olan bitene yön verme söz konusu olabilir; eyleme sınırlar çizilebilir; insanlara insanca yaşama imkanı sağlama çabalarına umutla bakılabilir.

İoanna Kuçuradi

İnsan ve Değerleri: Değer Problemi, 1971

İÇİNDEKİLER

- BAŞLARKEN **5**
- Araştırmanın ve Analiz Raporunun Dili ve Yaklaşımı **6**
- GİRİŞ: Çoklu Krizler Çağında Çocuk Yaşta Evlilikler **8**
- MESELEMİZ VE KAYNAKLARIMIZ: Yöntem ve Sınırlılıklar **16**
- BİLDİĞİMİZ VE YİNELENEN GERÇEKLİKLER: Araştırma Bulguları **21**
- Sonuç Yerine **62**
- Anket Soruları **65**
- Çocuklarla Atölye Akışı ve Sorular **70**

KISALTMALAR

ÇHS Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi

CEDAW Birleşmiş Milletler Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi

ERG Eğitim Reformu Girişimi

ESHID Eşit Haklar İçin İzleme Derneği

HURIDOCS İnsan Hakları Bilgi ve Belge Sistemleri

ILO Uluslararası Çalışma Örgütü

IOM Uluslararası Göç Örgütü

KÖVED Kadına Özgürlük ve Eşitlik Derneği

OCHA Birleşmiş Milletler İnsani Yardım Koordinasyon Ofisi

TCK Türk Ceza Kanunu

UNFPA Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu

UNICEF Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu

UN Women Birleşmiş Milletler Kadın Birimi

BAŞLARKEN...

Toplumsal cinsiyet eşitliğinin her alanda sağlanması, kadınların ve kız çocukların insan haklarının korunması ve geliştirilmesi hedefiyle 2008 yılında kurduğumuz Uçan Süpürge Kadın İletişim ve Araştırma Derneği'nde, kız çocuklar ve kadınların sözü, öz deneyimi ve çabasını görünür kılmaktan hiç vazgeçmedik. Katkı sunabildiğimiz her alanda yazılı veya görsel araçlarla, bulunduğumuz her ortamda etkileşimde olduğumuz kişi ve topluluklarla cinsiyetçiliğin, ırkçılığın, türcülüğün, sağlamlıcılığın, homofobinin ve tüm diğer ayrımcı eylem ve söylemlerin hem insanlığa hem de bu gezegendeki canlı ve cansız varlıklara verdiği zarara, eşitsizliklere ve hak ihlallerine dikkat çekiyoruz. Hak savunuculuğunu bir bütün olarak görüyor ve ihmal edilmiş, görmezden gelinen tüm kesimlerle dayanışmaya odaklanıyoruz.

Bitmez tükenmez umudumuzun bir tezahürü olan bu araştırma, çoklu krizler çağında süregelen hale gelen acil durumlara yetersiz, özensiz, dışlayıcı, uyumsuz müdahalelerin neden olduğu derinleşen eşitsizliklerin, yoksunlukların ve ayrıştırıcı politikaların çocukların ve kadınların insan haklarını nasıl etkilediğini ortaya koymak ve krizlere hazırlıklı ve dirençli olmak için politika önceliklerini ve uygulamalar için ayrılan kaynak planlamalarını etkilemek için bir "el birliği çabası".

Eşit Haklar İçin İzleme Derneği (ESHİD) ve İnsan Hakları Bilgi ve Belge Sistemleri (HURIDOCS) ortaklığında yürütülen ve Avrupa Birliği Türkiye Delegasyonu tarafından İnsan Hakları ve Demokrasi Tematik Programı kapsamında desteklenen İzleme ve Savunuculuk Ortaklıkları Yoluyla Türkiye'deki Dezavantajlı Grupların Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklarının Desteklenmesi Projesi alt hibe programında yürüttüğümüz projede, Kadına Özgürlük ve Eşitlik Derneği (KÖVED) ile el birliği içerisinde çocuk yaşta, erken ve zorla evlendirme olgusunun mevcut durumunu, deprem sonrası toplumsal dinamikleri hesaba katarak, olası riskler ve verilerle ortaya koymayı hedefledik.

Adana'da yaptığımız saha araştırması sadece veri üretmemizi değil, çocuk yaşta evliliklerin göç ve insani krizler, yoksulluk, toplumsal cinsiyet eşitsizliği, eğitime erişim gibi bağlamlarda kadınların ve kız çocukların insan haklarının korunması için sosyal politika ihtiyacını da yerinde görmemizi sağladı.

Projemizi destekleyen ESHİD ve HURIDOCS'a, finansal ve teknik destekle kalmayıp veri yönetimi bağlamında kanıt temelli savunuculuk kapasitemizi geliştiren katkılarından dolayı teşekkür ederiz.

Uçan Süpürge Kadın İletişim ve Araştırma Derneği

Araştırmanın ve Analiz Raporunun Dili ve Yaklaşımı

Bu rapora konu olan saha araştırmasının soru setini hazırlarken de, veri analizini yapıp raporu yazarken de hak temelli yaklaşımı esas aldık:

Görüştüğümüz kişileri, kültürel arka planlarını milliyet ifadesiyle değil, geldikleri ülkenin adıyla not ettik; ‘Afgan’ yerine ‘Afganistanlı’ gibi. Anketlerin uygulandığı mahallelerde görüşülen kişilerin çeşitliliğine özen gösterirken, elde ettiğimiz veriyi; o topluluklara karşı herhangi bir damgalamaya, ayrımcılık içeren kanaatlerin oluşmasına sebebiyet vermemek için çok dikkatli analiz ettik. Yıllardır söylediğimiz gibi; çocuk yaşta, erken ve zorla evliliklerin belli coğrafyalara mâl edilemeyeceğini, dünyanın herhangi bir yerinde benzer gerekçelerle bu hak ihlalinin gerçekleşebildiğini göz ardı etmemek bu araştırmanın etik sorumluluklarından biriydi.

Soru setini hazırlarken, sahada karşılaşacağımız kişilerin bilgi ve algı düzeyinin de farklı olabileceğini hesaba katarak, soruları en anlaşılır biçimde sormaya odaklandık ve aldığımız yanıtları veri analizi raporuna aktarırken kişilerin telaffuz ettiği kavramları olduğu gibi koruduk. Örneğin, bir meslek olarak görmediğimiz ve ‘ücretsiz ev işçisi’ olarak tanımlamayı tercih ettiğimiz ‘ev kadını/hanımı’ ifadesini yine araştırma etiği gereği, değiştirmeden kullandık.

Soru setinde, algı ve tutumu ölçmek amacıyla bazı önermelere de yer verdik. Bunlar yaşadığımız ülkedeki hakim kültürün biçimlendirdiği gündelik dilde karşımıza her zaman çıkan bazı önyargılar, önkabuller veya kanaatlerdi. Örneğin “Bir kız çocuğu hamile bırakan bir oğlan çocuğun o kız çocukla evlendirilmesi anlaşılır bir durum”. Katılımcıların bu önermelere verdiği yanıtlar toplumda çocuk yaşta evlilik olgusuna dair bakış hakkında önemli bilgiler verdi.

Bazı kavramları/terimleri, çalışma konumuzla ilgili başka kaynaklarda sıkça rastladığımız gibi kısaltmayı tercih etmedik. Böylece “Hak ihlallerinin kısaltması olmaz” yaklaşımımızı bu raporda da ifade etmeye çalıştık. Örneğin ÇYEZE yerine çocuk yaşta, erken ve zorla evlilikler, TCDSŞ yerine toplumsal cinsiyete dayalı şiddet diye yazdık.

Gerek araştırma aşamasında gerekse raporun yazımında, bilgi, veri ve yorumlarımızın dayanaklarına da atıfta bulunduk. Bunlar çocukların her türlü ihmal, istismar, şiddet ve ayrımcılıktan korunması için geliştirilmiş ulusal yasalar ve taraf olunan uluslararası sözleşmelerdi. Bir topluluğu, bölgeyi ve kurumu suçlayıcı bir dili benimsemedik; anayasal yükümlülükleri hatırlatarak, çocuk yaşta evliliklerin önlenmesi için geliştirilecek politikalara dayanak oluşturacak bilgiyi ve veriyi üretmeye çalıştık.

Fotoğraf:

Alternatif Karşılaşmalar-Hatay: Mozaik Atölyesi
11 Temmuz 2024, TİF Yerel Kalkınma ve Koordinasyon Merkezi,
Harbiye-Hatay

GİRİŞ

Çoklu Krizler Çağında Çocuk Yaşta Evlilikler

Dünyada her yıl 12 milyon kız çocuk yasal olmayan yollarla veya mevcut durumu yasallaştırmaya çalışarak, gelenek veya inanç adı altında, kendi rızaları olduğu söylenerek veya aleni bir zorlamayla evlendiriliyor. Bugün hayatta olan 650 milyon kadının ve kız çocuğun; 115 milyon erkeğin ve oğlan çocuğun 18 yaşından önce evlendirildiği tahmin ediliyor. Önlem alınmazsa, 2030 yılında 950 milyon, 2050 yılında ise 1,2 milyar kişinin çocuk yaşta evlendirilmiş olacağı öngörülüyor. Salgınlar, çatışma, işgal ve savaşlar, göç ve yerinden edilme, iklim değişikliği gibi küresel krizler tüm kırılgan kesimler gibi kız çocukların da haklarını ihlal ediyor. COVID-19 pandemisi tek başına istatistiklere 10 milyon çocuk evliliği vakası daha ekledi. En önemlisi de bu krizlerin zor elde edilmiş kazanımları geriye götürmesi. Kapitalist ataerki ve yaşamın her alanında derinleşen toplumsal cinsiyet eşitsizliği çocuk yaşta, erken ve zorla evlilikler dahil kadınların insan haklarının yaşama geçirilmesinin önündeki en büyük iki engel. Çünkü ekonomik buhranlardan iklim krizine, çatışmalardan her türlü ayrımcılığa kadar bugün küresel düzeyde insan haklarını geriye götüren de bunlar.[1]

Çocuk yaşta, erken ve zorla evlilikler, rıza gösterme yaşının altındaki çocukların, çoğunlukla kendi istekleri dışında ve bilgilendirilmiş onamları olmaksızın evlendirilmelerini içeren bir dizi uygulamayı kapsayan küresel bir insan hakları ihlalidir. Eğitim hakkı, şiddetten korunma, cinsel sağlık ve üreme sağlığı hizmetlerine erişim başta olmak üzere eşit, özgür, onurlu, sağlıklı ve güvenli bir yaşam hakkının pek çok unsurunu olumsuz etkiler. Birleşmiş Milletler, çocuk yaşta evlilikleri kız çocukları orantısız bir şekilde etkileyen ve toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin bir sonucu olan bir uygulama olarak sınıflandırmaktadır; kız çocukları ve kadınları değersizleştiren, genellikle ailesel veya ekonomik çıkarları çocuğun refahından üstün tutan, derinlemesine yerleşmiş toplumsal normları yansıtmaktadır.[2]

Kadına Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Komitesi'nin 31 Sayılı ve Çocuk Hakları Komitesi'nin 18 Sayılı Zararlı Uygulamalara İlişkin Ortak Genel Tavsiye Kararı ve Kadına Karşı Ayrımcılığın Önlenmesi Komitesinin 32 Sayılı Genel Tavsiye Kararında vurgulandığı üzere “zararlı uygulamalar; cinsiyete, toplumsal cinsiyete, yaşa ve diğer nedenlere dayalı ayrımcılıktan dayanak almakta ve sıklıkla bazı dezavantajlı kesimlerden kadın ve çocuklara ilişkin yanlış algıların yanı sıra sosyo-kültürel ve inanca dayalı gelenek ve değerlere başvurularak meşrulaştırılmaktadır.” Bu belgelerde “dünyanın birçok ülkesinde çok çeşitli topluluklar arasında endemik olarak görülen” zararlı uygulamalar arasında yer alan çocuk yaşta, erken ve zorla evlilikler çocuk hakkı ihlali, çocuğa karşı şiddet, toplumsal cinsiyete dayalı şiddet, ayrımcılık ve insanlık suçu olarak tanımlanmıştır.

[1] Uçan Süpürge Derneği, Açıklamalı Çocuk Yaşta Evlilikler Atlası'ndan (2024) alındı.

[2] Birleşmiş Milletler, İnsan Hakları Raporu, 2020

“ Çocuk yaşıta evlilikler kişilerin yalnızca temel haklarını ihlal etmekle kalmaz; aynı zamanda toplumsal cinsiyet eşitliği, eğitim, ekonomik büyüme ve yoksulluğu sona erdirmeye de dahil olmak üzere birçok küresel hedefe ulaşılmasını da engelleyerek kalkınma çabalarını olumsuz etkiler. Çocuk yaşıta evlilik, bireylerin sürdürülebilir kalkınmaya katkıda bulunabileceği ve bundan faydalanabileceği daha adil ve eşitlikçi bir toplumun gerçekleştirilmesinin önünde bir engeldir. ”

Fotoğraf:

Alternatif Karşılaşmalar-Hatay: Konuşan Fotoğraflar Atölyesi
13 Temmuz 2024, Zeytun Çocuk ve Yaşam Alanı,
Antakya-Hatay

Uluslararası toplum, Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi ve Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları gibi belgeler aracılığıyla çocuk yaşta evliliklerin ortadan kaldırılmasını taahhüt etmiştir.

Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları arasında yer alan 5.3 no'lu amaç, devletlere çocuk yaşta, erken ve zorla evlilik ve kadın sünneti gibi tüm zararlı uygulamaların 2030 yılına kadar sona erdirilmesi çağrısında bulunmaktadır. Bu, parlamenterlerin açıkça tanımlanmış bir zaman dilimi içinde ve devlet bazında hesap verebilirliğin sağlanması için gelişmiş eylem ve kaynaklar talep etmeleri noktasında güçlü bir savunuculuk aracıdır. Hedef, çocuk yaşta evliliklerin üstesinden gelmek için var olan inisiyatiflerin nasıl güçlendirileceği ve bu uygulamayı 2030 yılına kadar sona erdirmek için ilerlemeyi nasıl hızlandıracağı konusunda ulusal düzeyde diyalog için bir giriş noktasıdır.[3]

Bir diğer önemli uluslararası taahhüt olan ve Türkiye'nin de imzacıları arasında yer aldığı Çocuk Haklarına Dair Sözleşmenin (ÇHS) 19. maddesi devletin "çocuğun, ana-babasının ya da onlardan yalnızca birinin, yasal vasi veya vasilerinin ya da bakımını üstlenen herhangi bir kişinin yanında iken bedensel veya zihinsel saldırı, şiddet veya suiistimale, ihmal ya da ihmalkar muameleye, ırza geçme dahil her türlü istismar ve kötü muameleye karşı korunması için yasal, idari, toplumsal, eğitsel bütün önlemleri alma" yükümlülüğüne işaret eder.

Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Komitesi, Türkiye'nin birleştirilmiş dördüncü ve beşinci ülke raporlarına[4] ilişkin nihai gözlemlerinde şu tavsiyelerde bulunmuştur:

- Asgari evlilik yaşının istisnasız 18 olarak uygulanması
- Erken Yaşta ve Zorla Evliliğin Önlenmesine İlişkin Ulusal Strateji ve Eylem Planı'nı kabul ederek koordinasyon mekanizmalarındaki boşlukların giderilmesi,
- Zarar görenler için koruma planları oluşturulması,
- Tüm illerde çocuk yaşta evliliklerle mücadele için eylem planları hazırlanması,
- Mülteci toplulukları hedef alarak çocuk yaşta evliliğin kız çocukların fiziksel ve ruhsal sağlığı ve refahı üzerindeki zararlı etkileri konusunda farkındalık yaratma kampanyalarının yaygınlaştırılması.

[3] Çocuk Evliliklerini Durdurmak için Küresel Ortaklık Ağı - Girls Not Brides'in yayınından kısaltılarak Uçan Süpürge Derneği tarafından Türkçeye Çocuk Yaşta Evlilikleri Durdurmak Konusunda Parlamenterlerin Rolü El Kitabı adıyla çevrilmiştir. <http://ucansupurgederneği.org/wp-content/uploads/2024/04/Cocuk-Yasta-Evlilikleri-Durdurmak-Konusunda-Parlamenterlerin-Rolu-El-Kitabi-Ucan-Supurge-Derneği.pdf>

[4] Uluslararası sözleşmelere taraf olan devletler, ilgili sözleşmenin komitesine belli aralıklarla Ülke Raporu sunmakla yükümlüdür. Kendi döneminde sunulmayan ülke raporu, sonraki raporlama döneminde birleştirilmiş olarak gönderilmiştir.

Benzer şekilde Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesinin (CEDAW) 16. maddesi, ÇHS ilk maddedeki çocuk tanımına (18 yaşın altındaki birey) ve her durumda koşulsuz olarak çocuğun üstün yararının gözetilmesine atıfta bulunarak Sözleşmeye taraf devletlerin, reşit olmayan çocukların evlenmesine göz yummasının veya bu evlilikleri meşru kılmasının önüne geçme yükümlülüğünü belirtir. Kadınlara Karşı Ayrımcılığın Önlenmesi Komitesi'nin "Evlilik ve aile içi ilişkilerde eşitlik" başlıklı 21 sayılı Tavsiye Kararı ise ÇHS 16. maddeye ek açıklamalar getirir: "Komite, kadın ve erkekler için asgari evlenme yaşını 18 olarak belirlemektedir. Kadın ve erkekler evlendiklerinde önemli sorumluluklar üstlenmektedirler. Dolayısıyla, taraflar tamamen reşit olmadıkça ve fiil ehliyetine sahip olmadıkça, evliliklerine müsaade edilmemesi gerekmektedir." Kadınlara Karşı Ayrımcılığın Önlenmesi Komitesi Türkiye'nin sekizinci dönem raporuna ilişkin nihai gözlemlerinde "Taraf Devlet çocuk yaşta evliliği yasaklayan ve asgari evlenme yaşını kadın ve erkekler için 18 olarak belirleyen mevzuatı kabul etmeli ve kayıt dışı dini evlilikler de dahil olmak üzere çokeşli ve çocuk yaşta evlilikleri ortadan kaldırmak için gerekli tüm önlemleri almaya devam etmeli ve tüm evliliklerin resmi kayıt altına alınmasını zorunlu kılmalıdır" tavsiyesinde bulunmuştur.

YASAL EVLİLİK YAŞI: 18
AİLE ONAYIYLA: 17
MAHKEME KARARIYLA: 16

Türkiye'ye 18-27 Temmuz 2023 tarihleri arasında resmi bir ziyaret yapan Kadınlara ve Kız Çocuklara Yönelik Şiddet, Nedenleri ve Sonuçları Özel Raportörü[5] de benzer şekilde "Türk Medeni Kanununa göre yasal evlilik yaşının 18 olduğuna, ancak anne-babaların ya da velilerin onayıyla 17 yaşında ve istisnai durumlarda bir hakimin onayıyla 16 yaşında evliliğe izin verildiğine" vurgu yapmıştır. Özel Raportör, Çocuk Hakları Komitesi ve Kadınlara Karşı Ayrımcılığın Önlenmesi Komitesi'ne benzer tavsiyelerde bulunmuştur; "Ceza Kanununda çocuk yaşta evlilik açıkça yasaklanarak dini nikaha fiili hoşgörü de dahil olmak üzere çocuk yaşta evliliği ortadan kaldırmak için daha etkili çalışmalar yürütülmelidir. Erken yaşta evliliklerin kız çocukların sağlığı ve gelişimi üzerindeki zararlı etkilerine ilişkin farkındalığı artırma çabaları güçlendirilmelidir. Bu konudaki farkındalık çalışmaları, Kadınlara Karşı Ayrımcılığın Önlenmesi Komitesi'nin 31 Sayılı ve Çocuk Hakları Komitesi'nin zararlı uygulamalara ilişkin 18 Sayılı ortak genel tavsiyesi/genel yorumu doğrultusunda yürütülmelidir."

[5] Basın duyurusu için bakınız: <https://turkiye.un.org/tr/192234-birle%C5%9Fmi%C5%9F-milletler-kad%C4%B1na-ve-k%C4%B1z-%C3%A7ocuklar%C4%B1na-y%C3%B6nelik-%C5%9Fiddet-nedenleri-ve-sonu%C3%A7lar%C4%B1-%C3%B6zel>

Bu uluslararası sözleşmeler ve standartların ulusal mevzuata yansması ise şöyledir:

Türk Ceza Kanunu'na (TCK) göre;

Bakım gözetimi altındaki çocuğu evlendiren veli veya vasi aşağıda belirtilen birden fazla suçu işlemiş olur:

- Tehdit, şantaj (TCK md.106-107)
- Eğitim ve öğretim hakkının engellenmesi (TCK md.112)
- Cinsel istismar veya reşit olmayanla cinsel ilişki (TCK md.103-104) suçları için azmettirme, yardım etme (TCK md.38-39)
- İnsan ticareti (TCK md.80)
- Koruma, gözetim, yardım ve bildirim yükümlülüğünün ihlali (TCK md.97-98)
- Kötü muamele (TCK md.232)
- Aile hukukundan kaynaklanan yükümlülüğünün ihlali (TCK md.233)
- Evli olmasına rağmen, resmi olmayan bir nikâh ile çocukla evlenme (TCK md.230)

Evlenmeye aracılık ve tanıklık ile işlenen suçlar;

- Dinsel tören ve cinsel istismar veya reşit olmayanla cinsel ilişki (TCK md.103-104) suçlarına yardım etme (TCK md.39 ve md.230): Dini nikâh kıyanlar bu eylemin cinsel istismar ve reşit olmayanla cinsel ilişki suçunu işlemeyi kolaylaştırıcı özelliği nedeniyle suç işlemeye yardım etmekle itham edilebileceklerdir.
- Bildirim yükümlülüğünün ihlali (TCK md.97-98): Düğüne katılma vb. suretle evlenmeye şahitlik edenler bakımından koruma, gözetim, yardım ve bildirim yükümlülüğünün ihlali ileri sürülebilecektir.

Suçu bildirmeme;

- Kamu görevlisinin (Adli ve idari merciler, kolluk görevlileri, köy ve mahalle muhtarları, belediye zabıta memurları, eğitim kuruluşlarında ve diğer kamu kurum ve kuruluşlarının görevli olan kişiler) suçun işlendiğini göreviyle bağlantılı olarak öğrenip de yetkili makamlara bildirimde bulunmayı ihmal etmesi veya bu hususta gecikmesi (TCK md.279).
- Sağlık mesleği mensuplarının (tabip, diş tabibi, eczacı, ebe, hemşire ve sağlık hizmeti veren diğer kişiler) görevini yaptığı sırada bir suçun işlendiği yönünden bir belirtiyile karşılaşp bu durumu yetkili makamlara bildirimde bulunmayı ihmal etmesi veya bu hususta gecikmesi (TCK md.280).

“Çocuk yaşta evlilik, özellikle kız çocukların eğitimine yönelik ciddi bir tehdittir.”

Okula devamın, zorunlu eğitimi tamamlayarak mezun olmanın sekteye uğraması ve engellenmesinin bireysel gelişim ve öğrenimin yanı sıra ekonomik etkileri[6] de bulunmaktadır. Çocuk yaşta evlendirilen bireylerin eğitime erişimi daha düşüktür ve bu da potansiyel iş fırsatları ve geçim kaynaklarından faydalanma durumlarını kısıtlar. Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) ve Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu (UNICEF)[7] tarafından yapılan araştırmalar, çocuk yaşta, erken ve zorla evlilikler ile çocuk işçiliği arasındaki bağı ortaya koymaktadır. ILO, araştırmalarında çocuk yaşta evlilikleri “modern kölelik” olarak tanımlamakta ve çocuk yaşta evlenen kızların işgücüne katılma oranlarının düşük olması nedeniyle ekonomik bağımsızlık elde etme şanslarının sınırlı olduğunu göstermektedir. Bu kızlar genellikle ev işleri ve aile üyelerinin bakımıyla ilgilenmek zorunda kalırlar ve bu da mesleki gelişim ve kariyer fırsatlarına erişimin önünde bir engeldir.

Dolayısıyla, çocuk yaşta evlilik sadece çocukların veya kadınların insan hakları odağında değil ekonomik, sosyal ve kültürel haklar bağlamında da ihlallere ve ayrımcılığa yol açan somut ve ölçülebilir etkilere sahiptir.

İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinin ilk maddesi, Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşmenin 13. maddesi ve Çocuk Haklarına Dair Sözleşmenin 28. ve 29. maddelerinde yer alan “herkesin/her çocuğun eğitim görme hakkına sahip olması” standardına ve dolayısıyla devletin bunun sağlanması, korunması ve ihlal edilmesini engelleme yükümlülüğüne vurgu yapar. Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar İlişkin Uluslararası Sözleşmede (madde 16) insanın kişiliğinin ve onur duygusunun tam olarak gelişmesine yönelik olacağı ve insan hakları ile temel özgürlüklere saygıyı güçlendiren, özgür bir topluma etkin bir şekilde katılımı sağlayan, herkes için açık ve ulaşılabilir (madde 6), bireyin temel ekonomik ve siyasal özgürlüklerini koruyan şartlar altında, düzenli şekilde ekonomik, sosyal ve kültürel gelişimi ile tam ve üretken istihdamını sağlamaya yönelik politika ve teknikleri içeren bir eğitim tanımlanmaktadır.

Türkiye tüm bu milletlerarası sözleşmeleri imzalayarak ve onaylayarak iç hukukunda ilgili düzenlemeleri yapma taahhüdünde bulunmuştur.

[6] International Center for Research on WomenWorld Bank, Economic Impacts of Child Marriage: Global Synthesis Report, 2017
The Berkeley Economic Review, The Economics of Child Marriage, 2018

[7] Boender, Carol, The Relationship between Child Labour and Child Marriage: A discourse analysis, UNICEF, Kathmandu, 2021

Ne var ki, Türkiye’de kız çocuklar, evde ücretsiz bakım işi veya ev dışında çalışma, çocuk yaşta, erken ve zorla evlilik, çocuk yaşta hamilelik ve annelik gibi toplumsal cinsiyete dayalı ayrımcılık, kalıp yargılar ve eşitsizliğin sonuçları nedeniyle eğitim sistemi dışına itilmektedir.

Eğitim Reformu Girişimi’nin (ERG) 2023 yılı Kasım ayında yayımladığı Eğitim İzleme Raporu 2023’ün girişinde vurgulandığı üzere;

- Art arda gelen krizler kız çocukları ve kadınları daha fazla etkiliyor. İklim değişikliğine bağlı felaketler nedeniyle yerinden edilenlerin yüzde 80’inin kadın ve kız çocuklar olduğu, bu kadın ve kız çocukların beşte birinin cinsel şiddete maruz kaldığı tahmin ediliyor.
- Afetler, salgınlar halihazırda var olan eşitsizlikleri keskinleştiriyor. Toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin daha da derinleştiğini gördüğümüz kriz durumlarından kız çocuklar, özellikle de ergenlik dönemindeki kız çocuklar en olumsuz şekilde etkileniyor.
- Yoksulluk, engellilik gibi çocukları kırılganlaştıran kesişimsel durumlar çocuk yaşta, erken ve zorla evlilik; cinsel ve fiziksel şiddet, sömürü ve istismar; ev içi bakım yükü, öğrenim süreçlerinden kopma gibi riskleri daha da artırıyor. Bu gibi dönemlerde öncelikli olarak kız çocukların fiziksel ve duygusal güvenliklerinin sağlanması ve eğitime devam edebilmeleri kritik önem taşıyor.

Fotoğraf:

Alternatif Karşılaşmalar-Hatay: Kolaj Atölyesi
13 Temmuz 2024, Zeytun Çocuk ve Yaşam Alanı,
Antakya-Hatay

Ekolojik, ekonomik ve sosyal krizler sarmalında, özellikle iklim ve biyoçeşitlilik krizinin mevcudiyetini inkar edemeyeceğimiz bir dönemdeyiz. Çatışmalar, iklim felaketleri, COVID-19'un devam eden etkileri ve hayat pahalılığı krizi çocuk yaşta evlilik riskini artırıyor ve kız çocukların hakları konusunda kaydedilen ilerlemeyi tersine çevirme tehdidi oluşturuyor.

Son 30 yılda elde edilen kanıtlar, çatışmalardan etkilenen kız çocukların, çatışma bölgeleri dışında yaşayan kız çocuklara kıyasla yüzde 20 daha fazla çocuk yaşta evlilik riski altında olduğunu gösteriyor.[8]

Çocuk hakları örgütü Save the Children dünya genelinde hükümetlere 4C'nin (COVID, Conflict, Climate Change and the rising Cost of Living - COVID, Çatışma, İklim Değişikliği ve artan Hayat Pahalılığı) çocuk yaşta evliliğin sona erdirilmesine yönelik ilerlemeyi tersine çevirmesinin nasıl önlenebileceğini daha iyi anlamak için araştırmalar yapmaları çağrısında bulunarak kendi yasalarında ve ÇHS, Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları gibi küresel taahhütlerde kız çocuklara verdikleri sözleri tutmalarını istedi.

Uçan Süpürge Kadın İletişim ve Araştırma Derneği bir insan hakları ihlali olan çocuk yaşta, erken ve zorla evliliklerin önlenmesi için ulusal yasaların ve uygulamaların iyileştirilmesi, uluslararası mevzuata uygun düzenlemelerle hakların korunup ilerletilmesi için çalışmaya devam ediyor.

Bu raporda yer alan saha gözlemleri ve veriler sadece çocuk yaşta evlilikler hakkında çalışan sivil toplum örgütlerine bilgi sağlamakla kalmayacağını, aynı zamanda veri temelli savunuculuğun sosyal politikaları dönüştürmede ve karar vericilere baskı gücü oluşturmada kritik öneme sahip olduğundan hareketle, hükümetlerin güncel ve ülke genelini kapsayıcı veri üretmesini de teşvik edeceğini umuyoruz.

[8] Çatışmalı Bölgelerde Çocuk Yaşta Evliliklerin Önlenmesi için Hükümetlere, Birleşmiş Milletler'e, İş Dünyasına ve Sivil Toplum Örgütlerine Tavsiyeler, Save the Children, Türkçeye Uçan Süpürge Derneği tarafından çevrilmiştir: <http://ucansupurgedernegi.org/wp-content/uploads/Catisma-Bolgelerinde-Cocuk-Yasta-Evlilikleri-Onlemek-icin-Tavsiyeler.pdf>

Fotoğraf:

Alternatif Karşılaşmalar-Hatay: Hikaye Anlatıcılığı Atölyesi
12 Temmuz 2024, Mızraklı Şeyh Seğd Ziyareti,
Samandağ -Hatay

MESELEMİZ & KAYNAKLARIMIZ

Uçan Süpürge Kadın İletişim ve Araştırma Derneği, toplumsal cinsiyet eşitliği bakış açısının yaygınlaşması, kadınların ve kız çocukların güçlenmesi amacıyla 2008 yılında kuruldu. Dernek, 2010 yılından beri çocuk yaşta evliliklerin önlenmesi ve kız çocukların insan haklarının korunup geliştirilmesini hedefleyen projeler yürütüyor, bölgesel çalışma ziyaretleri yapıyor, Türkiye’de ve başka ülkelerde çocuk yaşta evliliklerle mücadele alanında çalışan sivil toplum örgütleri, ulusal ve uluslararası kuruluşlarla, yerel ve küresel ağlar ve platformlarla işbirliği, el birliği ve dayanışma içerisinde yol alıyor. Tüm bu çalışmalar ile deneyim ve bilgi paylaşımı sonucunda Dernek 2023 itibarıyla, COVID-19 pandemisinin, afet/kriz/salgınların çocuk yaşta evlilikleri nasıl etkilediğini de içerecek şekilde çocuk yaşta evliliklerle mücadele odaklı çalışmalarını ikinci on yıla bir program dahilinde taşıma ihtiyacı duydu. Böylelikle, **Çocuk Yaşta Evliliklerle Mücadele**

Savunuculuk Programı tasarlandı. Programın amaçları;

- Çocuk yaşta evliliklerin değişen dinamiklerini anlamak (iklim değişikliği, göç ve yerinden edilme gibi küresel krizler)
- Çeşitlenen mücadele araçlarını yaygınlaştırmak (dijital nesil)
- Kesişim alanlarında bu sorunun görünümüne dair bilgi ve veri üretmek (Roman, mülteci, engelli, LGBTİ+ toplumlarında çocuk yaşta/erken/zorla evlilikler)

Bu amaçlarla; kalkınma gündeminin hedefleriyle paralel izleme ve iletişim çalışmaları, toplum temelli faaliyetler, uluslararası insan hakları mekanizmalarına raporlama, kız çocukların çok yönlü güçlenmesine yönelik projeler vb. çalışmalar gerçekleştirecek.

Uçan Süpürge Kadın İletişim ve Araştırma Derneği olarak 6 Şubat 2023 tarihinde meydana gelen Kahramanmaraş merkezli depremlerin ardından, Türkiye’deki birçok hak savunucusu gibi biz de çabalarımızı, toplumsal cinsiyet ve kapsayıcılık yaklaşımıyla insan haklarının durumunu ve acil ihtiyaçları izlemek, çocuk ve yetişkinler için feminist güvenliğini savunmak ve raporlamak üzere hem Birleşmiş Milletler İnsani Yardım Koordinasyon Ofisi’nin (OCHA) koordine ettiği sektör gruplarına (eğitim, koruma, çocuk koruma ve toplumsal cinsiyete dayalı şiddet gibi) hem de sivil toplum örgütleri ve aktivistler liderliğindeki sivil platformlara katılarak dayanışma çalışmalarına adadık.

Böylece, insani yardım müdahaleleri ile afet yönetimi ve hazırlığının hak temelli eylemlerle bağlantı olduğunu deneyimledik ve savunduk. Örneğin, eğitim ile çocuk koruma arasındaki ilişkinin kritikliği veya kanıta dayalı müdahale ve politika planlaması için insan hakları konularının (ihtiyaçlar ve mevcut durum) izlenmesinin önemi bir kez daha kanıtlandı.

Avrupa Birliği Türkiye Delegasyonu tarafından desteklenen ve Eşit Haklar çin İzleme Derneği (ESHİD) ve İnsan Hakları Bilgi ve Belge Sistemleri (HURIDOCS) ortaklığında yürütölen İzleme ve Savunuculuk Ortaklıkları Yoluyla Türkiye'deki Dezavantajlı Grupların Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklarının Desteklenmesi Projesi alt hibe programına da bu ilişkiselliği gösteren bir hak temelli savunuculuk yapmak için başvurduk.

Amaçlarımız;

- Krizlerin toplumsal, ekonomik, politik ve ekolojik sonuçlarının ayrımcılık ve hak ihlalleri yaşayan topluluklar, haneler ve yerleşim bölgelerinden çocuk yaşta, erken ve zorla evlendirilmesi pratiklerine doğrudan ve dolaylı etkisini görünür kılmak.
- Çocuk yaşta evliliklerin değişen dinamiklerini ortaya koymak.
- Kesişim alanlarında bu sorunun çözümüne dair savunuculuk için bilgi ve veri üretmekti.

Ayrıca, çoklu krizler çağında yaşanan afetlerin derinleşen eşitsizlikleri, yoksunlukları ve ayrıştırıcı politikaların çocukların ve kadınların insan haklarını nasıl etkilediğini ortaya koyarak krizlere hazırlıklı ve dirençli olmak için politika önceliklerini ve uygulamalar için ayrılan kaynak planlamalarını etkilemeyi hedefledik.

6 Şubat 2023'de yaşanan Kahramanmaraş merkezli depremlerin toplumsal, ekonomik, politik ve ekolojik sonuçlarının ayrımcılık ve hak ihlalleri yaşayan topluluklar, haneler ve yerleşim bölgelerindeki kız çocukların çocuk yaşta, erken ve zorla evlendirilmesi pratiklerine doğrudan ve dolaylı etkileri nedir sorusuna yanıt aradığımız saha araştırmasını Adana'da yürüttük.

“

Yöntem ve sınırlılıklar

”

Araştırma hızlı değerlendirme yöntemini kullanarak kapsamını Adana'daki sosyoekonomik açıdan dezavantajlı haneler ile göçmen veya göçer (geçici koruma altında, uluslararası koruma altında vb. yabancı uyruklu ve mevsimlik gezici tarım işçiliği yapan) topluluklarda çocuk yaşta, erken ve zorla evlendirme olgusunun durumunu ortaya koymak ile sınırlandırıldı. Veriler ve bilgiler,

- 206 yetişkine uygulanan anketlerle
- 10-17 yaş aralığındaki 11 kız çocukla yapılan atölye çalışmasıyla
- Adana'da 7 kurum temsilcisiyle yapılan yarı yapılandırılmış görüşmelerle

elde edildi.

Hızlı değerlendirme (Rapid Assessment) odaklanılan sorunlar ve nedenlerle ilgili hipotezleri ortaya çıkarmak, olası acil müdahale noktalarını ve stratejilerini belirlemek ve bu bağlamda daha fazla araştırma, analiz ve savunuculuğu teşvik etmek için yapılan ilk incelemedir. Hızlı değerlendirme bir müdahale tasarlamadan önce bilgi toplamak için önemli bir fırsattır; mevcut verileri desteklemek veya rafine etmek için kullanılır.[9] Temel amaç veri ve bilgi eksikliğini gidermek ve genel durumunu ortaya koymaktır.

“Hızlı Değerlendirme, belirli bir sosyo-kültürel bağlamda belirli bir sosyal gerçeklik veya durumun anlaşılmasını sağlamak için çeşitli veri toplama stratejilerini eş zamanlı olarak kullanan bir araştırma metodolojisidir. Genellikle bir proje veya başka bir tür müdahalenin formüle edilmesi amacıyla yapılır.”[10]

Araştırmanın amacı temsili bir örneklem oluşturmak değildir. Hızlı değerlendirme, temsili amaçlamamış, bunun yerine daha fazla araştırma ve katılıma ışık tutabilecek ve gelecekte daha spesifik soruları etkileyebilecek bir ilk keşif sunmuştur. Dolayısıyla asıl amaç, ileriye dönük bir yaklaşım geliştirmek için sorunların temel nedenlerini ortaya çıkarmaktır.

[9] <http://www.endvawnow.org/en/articles/1541-rapid-assessments.html>

[10] ILO-UNICEF (2000) Investigating Child Labour: Guidelines for Rapid Assessment. Örnekler için bakınız; UNICEF, Centre for Education and Professional Development Step-by-Step, Terre des Hommes Romania, Centre for Health Policies and Services, Council of Institutionalized Youth, World Bank, World Health Organisation (2020) [Rapid assessment of the situation of children and their families with a focus on the vulnerable ones in the context of the COVID-19 outbreak in Romania](#). Hayata Destek Derneği (2021) [Deri Kadar Değerli mi? Türkiye'de deri sanayi işçisi ve üreticisi olmak](#). Kalkınma Atölyesi Kooperatifi (2018) [Türkiye'de Ayakkabı İmalatında Çocuk İşçiliği Hızlı Değerlendirme Raporu](#). Kalkınma Atölyesi Kooperatifi (2018) [Türkiye'de Mobilya İmalatında Çocuk İşçiliği Hızlı Değerlendirme Raporu](#).

Kilit bilgi kaynaklarına ve özellikle hak özneleri çocuklar (18 yaş altı bireyler) ve onlar hakkında bilgi/veri alınabilecek ebeveynleri/bakım verenleri/ailelerine erişimdeki zorluklar, zaman ve kaynak kısıtlamaları göz önünde bulundurularak 200 yetişkin ve yaklaşık 10 kurum/kuruluş temsilcisiyle yüz yüze görüşme öngörülmüştür. Saha çalışması öncesi bu planlamaya, 10 yaş üstü az sayıda kız çocukla toplumsal cinsiyet ve çocuk hakları odağında yüz yüze atölye çalışması yapılması eklenmiştir. Konuya dair doğrudan çocuklardan veri toplamak yüksek derecede çocuk koruma ve çocuk güvenliği riski taşıdığından çocukların gözlem, deneyim ve bilgi aktarımı için güvenli bir ortamda, çocuk katılımı ve çocuk hakları konusunda uzman ve deneyimli bir kolaylaştırıcının yürüttüğü kapalı bir atölye yapılmıştır.

Uçan Süpürge Derneği'nin Çocuk Güvenliği Politika Belgesi ve Davranış Kuralları, Çocuk ve Yetişkin Onam Formları araştırma ihtiyaçları ve proje amacı göz önünde bulundurularak araştırmaya özgülenmiştir. Ayrıca, çocuklarla yapılan atölye çalışması için etik prosedürler belirlenmiştir.

Veri toplama çalışması kişilerin beyanlarına dayalı gerçekleştirilmiştir. Dolayısıyla çocuk yaşta evlilik riski veya mevcudiyeti, beyan ettikleri kadarıyla veri olarak kabul edilmiştir. Beyanın üçüncü şahıslar veya kamu idaresinin müdahalesini gerektirecek bir çocuk koruma vaka yönetimi (case management) süreci Uçan Süpürge Derneği veya kümedeki diğer sivil toplum

örgütü veya projede istihdam edilen kişiler tarafından yürütülmemiştir.

Ne var ki 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu'nun 6. maddesi gereğince "Adli ve idari merciler, kolluk görevlileri, sağlık ve eğitim kuruluşları, sivil toplum kuruluşları, korunma ihtiyacı olan çocuğu Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu'na bildirmekle yükümlüdür."

Bu nedenle, Uçan Süpürge Derneği tarafından UNFPA'nın Çocuk Yaşta, Erken ve Zorla Evliliklerin Önlenmesine Yönelik Hukuki Bilgiler Rehberi ve Kalkınma Atölyesi Kooperatifi'nin Mevsimlik Gezici Tarım İşçisi Ailelerde Çocuk Evliliklerinin Önlenmesine Yönelik Tespit ve Yönlendirme Rehberi ile Nirengi Derneği'nin İstismar-Şiddet-ÇYEZE Bilgi Notundan da yararlanılarak hazırlanan Risk Tespiti Durumunda Eylem Planı Notu saha araştırmasında yer alacak kişilerle paylaşılmıştır. Ayrıca olası bir vaka veya risk beyanı (anket sırasında özellikle kendi çocuğunun evli olduğu veya yakın zamanda evleneceği cevabını veren) durumlarında katılımcı (ve çocuğu), anketör, KÖVED ve Uçan Süpürge Derneği'nin güvenliği/güvende olması ve küme üyesi STÖ'lerin çalışmaları açısından riskleri ve olası senaryolarda atılacak adımların konuşulduğu özel gündemli bir toplantı yapılmıştır. Uluslararası Göç Örgütü (IOM) ve Sened Derneği temsilcilerinin saha gözlemleri, kurumsal politika ve iş akışlarına dair bilgi ve deneyimlerini de aktardıkları buluşma, saha araştırmasının aksiyon planına ayrıca katkı sunmuştur.

Fotoğraf:

Alternatif Karşılaşmalar-Hatay: Hikaye Anlatıcılığı Atölyesi
12 Temmuz 2024, Yaylıca Dayanışma Evi, Samandağ-Hatay

BİLDİĞİMİZ VE YİNELENEN GERÇEKLİKLER: ARAŞTIRMA BULGULARI

ARAşTIRMA BULGULARI

Vandana Shiva ve Maria Mies'in 1993'te kaleme aldıkları Ekofeminizm kitabında yer alan "Kadın alışmaları'nın Kadınların Özgürleştirmesi amacına adanmışlığı" ortaya koyan Feminist Araştırma için Yöntemsel İlkeler saha araştırmasının tasarımıdan, veri toplamaya, veri analizinden bu raporun yazımına tüm süreçte bize rehberlik etti. Çünkü bizler de Shiva ve Mies gibi "deneyim ve mücadele kuramsal araştırmadan önce gelir"[11] diyerek kız çocuklar ve kadınların insan haklarını ve onların sözü, öz deneyimi ve çabasını görünür ve vazgeçilemez kılmayı her daim önceliyoruz.

Feminist Araştırma için Yöntemsel İlkeler

- Değer yargılarından arınmış araştırma: bilinçli taraflılıkla araştırma nesneleri ile kısmi özdeşleşme
- Tepeden (dikey) bakış yerine alttan bakış ile daha sahici ve geçerli veri toplama
- Araştırmayı mücadelenin ayrılmaz parçası olarak görme: araştırmanın sosyal ve siyasi eyleme dahil edilmesi
- "Bir şeyi bilmek istiyorsan onu değiştirmen gerekir.": gerçek toplumsal ilişkilerle yüzleşme, aldatmacayı görme
- Araştırma sürecini bir bilinçlenme süreci haline getirme: baskıya maruz kalanın incelemesi, ifadesi ve tezahürü
- Kolektif bilinçlenmeye kadınların bireysel ve toplumsal tarihinin araştırılmasının eşlik etmesi
- Kadınların kendi deneyimlerini kolektifleştirerek kendi tarihlerini ele geçirmeleri

[11] Shiva ve Mies (1993), Sayfa 32

Fotoğraf:

Alternatif Karşılaşmalar-Hatay: Heykel Atölyesi
13 Temmuz 2024, Zeytun Çocuk ve Yaşam Alanı,
Antakya-Hatay

2010 yılından beri çocuk yaşıta, erken ve zorla evliliklerle mücadeleye dair her çalışmamızda olduğu gibi bu araştırmada da kız çocukların ve kadınların insan haklarının hayata geçmesi ve hak ihlallerinin önlenmesi için ihtiyaçlar ve yükümlülüklerin görünür, duyulur, bilinir hale gelmesini amaçladık. Bu nedenle çocuk yaşıta evliliklerin kök nedenleri arasındaki bireysel ve toplumsal önyargılara yani algı ve tutumlara yakından baktık.

Çoklu krizler çağının en zor senelerinden birini geçiren Türkiye’de depremler, seller, yerinden edinilme, ekonomik kriz sosyal politika alanının birçok sorununu, artan ve derinleşen eşitsizlikler, yoksulluk ve ayrımcılığı gün yüzüne çıkarttı, üstü örtülemez hale getirdi. Çocuk yaşıta evliliklerin depremin ardından artma riskini UNICEF[12] ve UN Women dile getirdi; deprem sonrasında bölgede gerçekleştirdikleri ilk tespit çalışmalarına bu konuyu da dahil ettiler. UN Women Erken Yaşıta ve Zorla Evliliklere Karşı Mücadele İl Eylem Planları çalıştaylarında 27 ilin planlarının doğal afetler sırasında oluşabilecek riskleri de göz önünde bulundurarak revize edilmesini hedefledi.

[12] <https://www.unicef.org/turkiye/bas%C4%B1n-b%C3%BCltlenleri/t%C3%BCrkiyede-meydana-gelen-depremlerden-iki-ay-sonra-insani-yard%C4%B1ma- ihtiya%C3%A7-duyan-25>

Bu çerçevede biz de krizlerin karmaşık etkilerinin kız çocuklar ve kadınların insan haklarına ve özellikle çocuğa karşı şiddet, çocuk hakları ihlali ve suç olan çocuk yaşta evlendirilmelere yansımaları araştırmak için **2024 yılı mayıs ayında 18 yaş üstü yetişkin 206 kadınla yüz yüze anket** yaptık. Anket uygulaması için sosyoekonomik kalkınma göstergeleri düşük olan mahalleleri bulunan ve depremin hemen sonrasında Hatay, Kahramanmaraş ve Gaziantep'ten göç alan Yüreğir ilçesi (Adana ilinde) seçildi.

“Son yıllarda azalmakla birlikte ilçemize gelen göç dalgası çarpık yapılaşma ve alt yapı sorunlarını da beraberinde getirmiştir. Yaşanan bu göç dalgası yapılaşma ve uyumunda sıkıntılara sebep olmaktadır. İlçemiz ılıman iklim kuşağında olması ve arazisinin tarıma elverişliliği sebebiyle Adana ilinin en çok göç alan ilçesidir.”[13] (Yüreğir Belediyesi)

Çizim: Wikipedia

Adana’da çeşitli kurum ve kuruluş temsilcileri[14] ile yüz yüze yapılan görüşmelerden elde edilen bilgiler,

Adana’nın Yüreğir ilçesinde toplam 9 lokasyonda[15] yürütülen anket çalışmasında elde edilen veriler, katılımcıların açık uçlu sorulara verdikleri cevaplardan alıntılar ve anketör ekibin gözlemleri ile yine Adana’da Büyükşehir Belediyesi Kadın ve Aile Hizmetleri Daire Başkanlığı, Kadın Koalisyonu ve Kadına Özgürlük ve Eşitlik Derneği (KÖVED) iş birliğinde kurulan Kadın Yaşam Merkezi’nde **10-17 yaş arasındaki 11 kız çocukla yürütülen atölyede yapılan aktarımlar** üç farklı ve birbiriyle ilişkilendirilmiş savunuculuk aracıyla kanıta dayalı müdahale ve politika planlaması için kamuoyunun kullanımına açıldı:

- Uçan Süpürge Kadın İletişim ve Araştırma Derneği’nin çevrimiçi Bilgi Belge Merkezinde yer alan Hızlı Değerlendirme Raporu.
- HURIDOCS tarafından geliştirilen açık kaynak bir veri tabanı aracı olan Uwazi’ye veri girişi.
- Uçan Süpürge Kadın İletişim ve Araştırma Derneği’nin sosyal medya hesapları ve web sitesi kullanılarak yürütülen Savunuculuk Kampanyası.

[13] <https://yuregir.bel.tr/yuregir-hakkinda/>

[14] Görüşülen kurum ve kuruluşlar; Adana İl Milli Eğitim Müdürlüğü, Adana İl Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı, Adana Büyükşehir Belediyesi Kadın ve Aile Hizmetleri Daire Başkanlığı, Seyhan Belediyesi, Yüreğir Belediyesi, Adana Barosu Kadın Hakları Merkezi, Kadına Özgürlük ve Eşitlik Derneği.

[15] 19 Mayıs, Akdeniz, Anadolu, Bahçelievler, Çağdaşkent, Güneşli, Yamaçlı, Yeşilbağlar Mahallesi ve Doğankent Çadırkent

ANKET

Fotoğraf:

Alternatif Karşılaşmalar-Hatay: Kısa Film Öyküsü Atölyesi
12 Temmuz 2024, Servas Barış Okulu, Antakya-Hatay

MAHALLE ADI**ORAN****SAYI****19 Mayıs Mahallesi****%13.6****28****Akdeniz Mahallesi****%30.6****63**

Anadolu Mahallesi

%0.5

1

Bahçelievler Mahallesi

%8.7

18

Çağdaşkent Mahallesi

%0.5

1

Doğankent Mahallesi Çadırkent**%30.6****63**

Güneşli Mahallesi

%1

2

Yamaçlı Mahallesi

%5.8

12

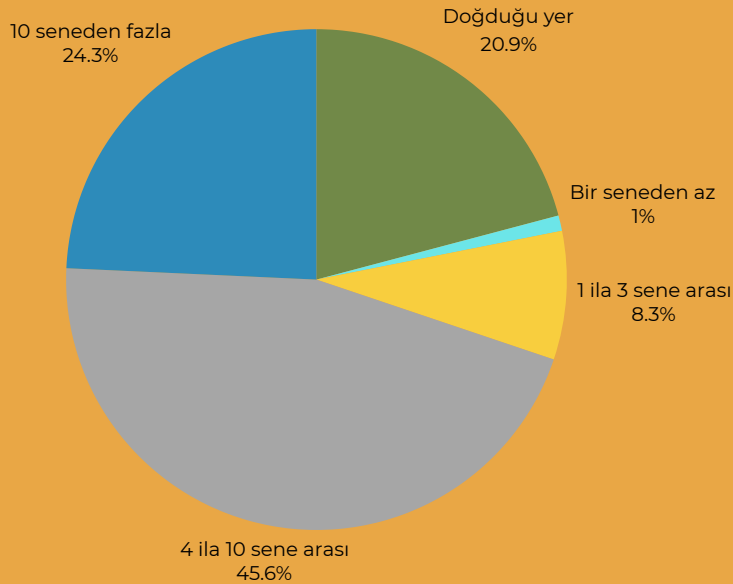
Yeşilbağlar Mahallesi

%8.7

18

Adana'nın Yüreğir ilçesinde
9 lokasyonda toplam **206**
kadınla anket yapıldı.

Adana'da bulunuş süresi (oran)

Adana'ya deprem nedeniyle geldiğini beyan eden sadece 3 kişi var. Anket 6 Şubat Kahramanmaraş merkezli depremlerden yaklaşık 1,5 sene sonra yapıldı. Bu süre zarfında Adana'ya yakın olan deprem bölgesi illerinde (Hatay, Kahramanmaraş, Gaziantep) barınma için konteynerkent kurulumu ve yıkılmamış konutların onarım ve güçlendirme çalışmalarının tamamlanması, temel ihtiyaçların (gıda, su vb.) karşılanabilmesi için işletmelerin açılması, okulların açılarak eğitime devam edilmesi, devlet kurumları ve işyerlerinin tekrar faaliyete geçmesi gibi çeşitli etmenler Adana'ya bu illerden göç edenlerin illerine geri dönüşü veya başka bir ile geçmesiyle sonuçlandı.[16]

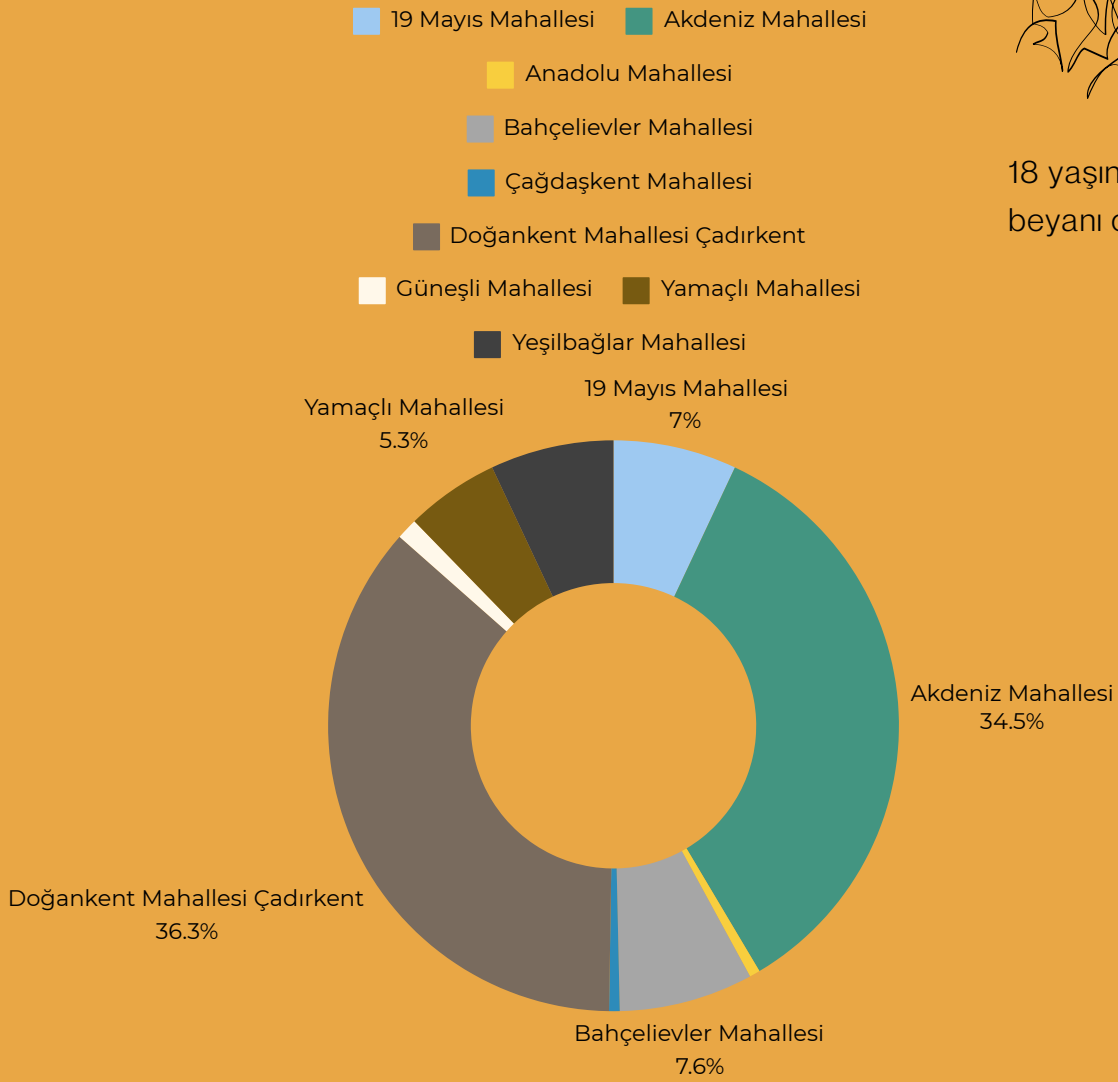
[16] Kurum görüşmelerinden edinilen bilgiler.

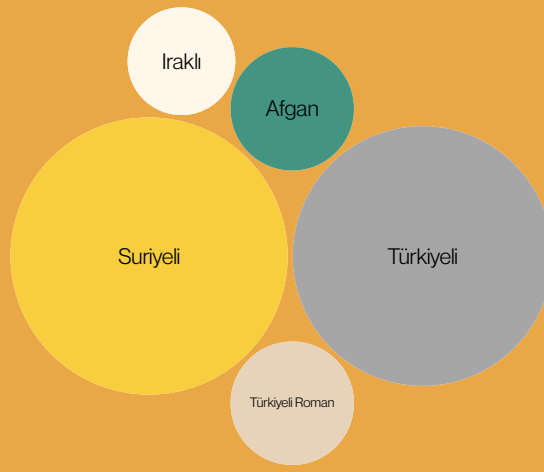
18 yaşın altında evlendirilen katılımcıların mahalleye göre oranı

18 yaşından önce evlilik beyanı olan **171** kişi.

Katılımcılar yoğunlukla Akdeniz Mahallesi ve Doğankent Mahallesi Çadırkentten. 18 yaş altında evlendirilen katılımcılar da (toplam 171 kişi) yine yoğunlukla aynı lokasyonlarda ikamet ediyorlar.

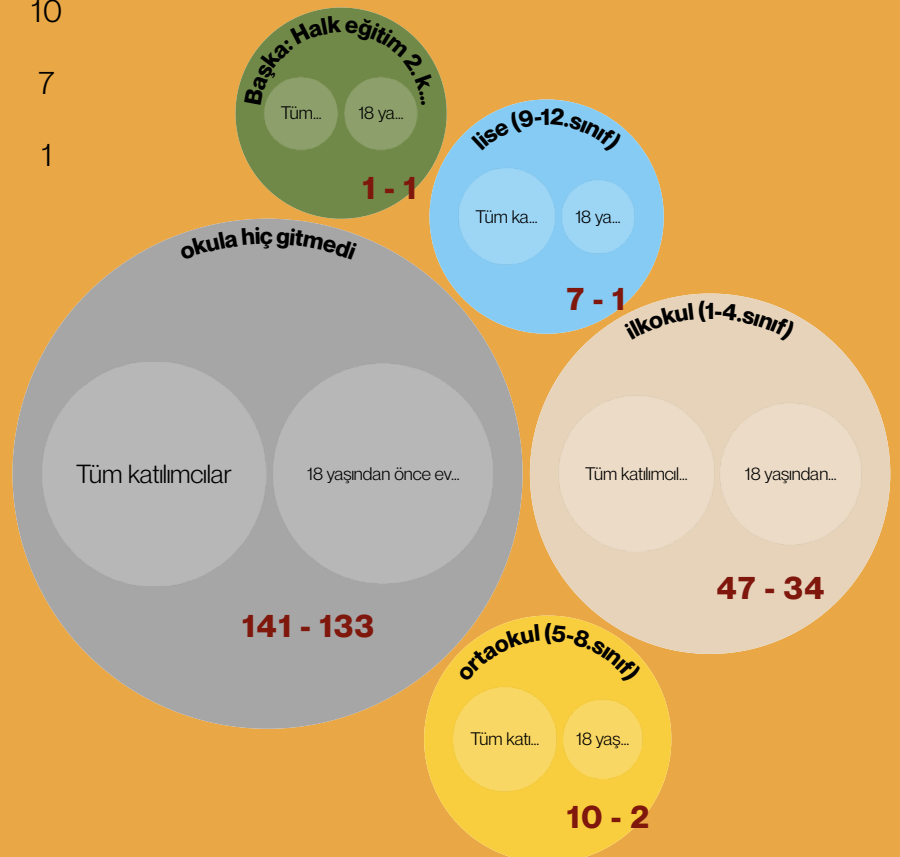

YAŞ	ORAN	SAYI	UYRUK	ORAN	SAYI
19-30	%32	66	Türkiyeli	%42.7	88
31-40	%26.2	54	Türkiyeli Roman	%2.4	5
41-50	%23.8	49	Suriyeli	%51.5	106
51-60	%15	31	Afganistanlı	%2.4	5
60 üstü	%2.9	6	Iraklı	%1	2

Katılımcıların yarısı Suriyeli (106 kişi), diğer yarısı Türkiyeliydi (88 kişi). Ayrıca az sayıda da olsa Roman (5 kişi), Afganistanlı (5 kişi) ve Iraklı (2 kişi) katılımcılar vardı.

EĞİTİM DURUMU	ORAN	SAYI
okula hiç gitmedi	%68.4	141
ilkokul (1-4.sınıf)	%22.8	47
ortaokul (5-8.sınıf)	%4.9	10
lise (9-12.sınıf)	%3.4	7
Başka: Halk eğitim 2. kademe okuma yazma	%0.5	1

Katılımcıların eğitim durumu (sayı)

Katılımcıların yaklaşık üçte ikisi (141 kişi) okula hiç gitmemiş. 18 yaşından önce evlendirilmiş katılımcıların (171 kişi) ise yaklaşık dörtte üçü (133 kişi) okula hiç gitmemiş. Uyuşa göre dağılıma bakıldığında Suriyeli katılımcıların (106 kişi) çoğu (88 kişi), Türkiyelilerin (88 kişi) yarısı (45 kişi), Afganistanlıların hepsi (5 kişi) okula gitmediğini beyan etti.

Katılımcıların yaklaşık üçte ikisi (142 kişi) ev hanımı, üçte biri ise tarım işçisi (47 kişi) olduğunu beyan etti. Ev hanımı olduğunu söyleyenlerin %69'u, tarım işçilerinin %81'i okula hiç gitmemiş. Geriye kalanlar ise çoğunlukla ilkokul mezunu.

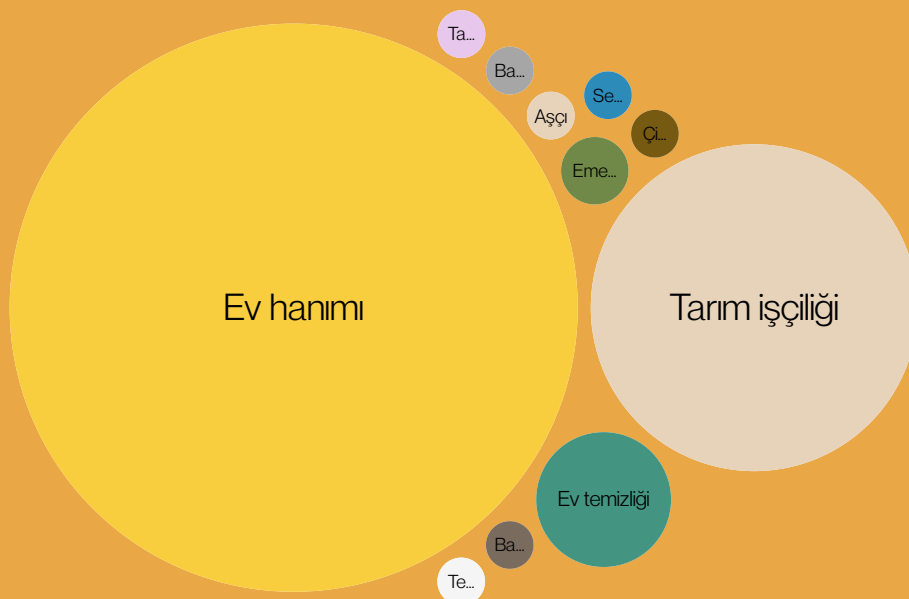

MESLEK/YAPILAN İŞ	ORAN	SAYI
Aşçı	%0.5	1
Bakıcılık	%0.5	1
Bakkal	%0.5	1
Çiçekçilik	%0.5	1
Emekli	%1	2
Ev hanımı	%68.9	142
Ev temizliği	%3.9	8
Seyyar satıcılık	%0.5	1
Tamircilik	%0.5	1
Tarım işçiliği	%22.8	47
Temizlik görevlisi	%0.5	1

Ev hanımı: okula hiç gitmemiş 98 kişi

Tarım işçisi: okula hiç gitmemiş 38 kişi

%46

ÇALIŞIYOR
95 kişi**Çalışanların**

- %6.8'i (14 kişi) düzenli,
- %8.3'ü (17 kişi) düzensiz,
- %31.1'i (64 kişi) mevsimlik

çalışıyor.

- %49.5'i tarım işçisi (47 kişi), %34.7'si ev hanımı (33 kişi).

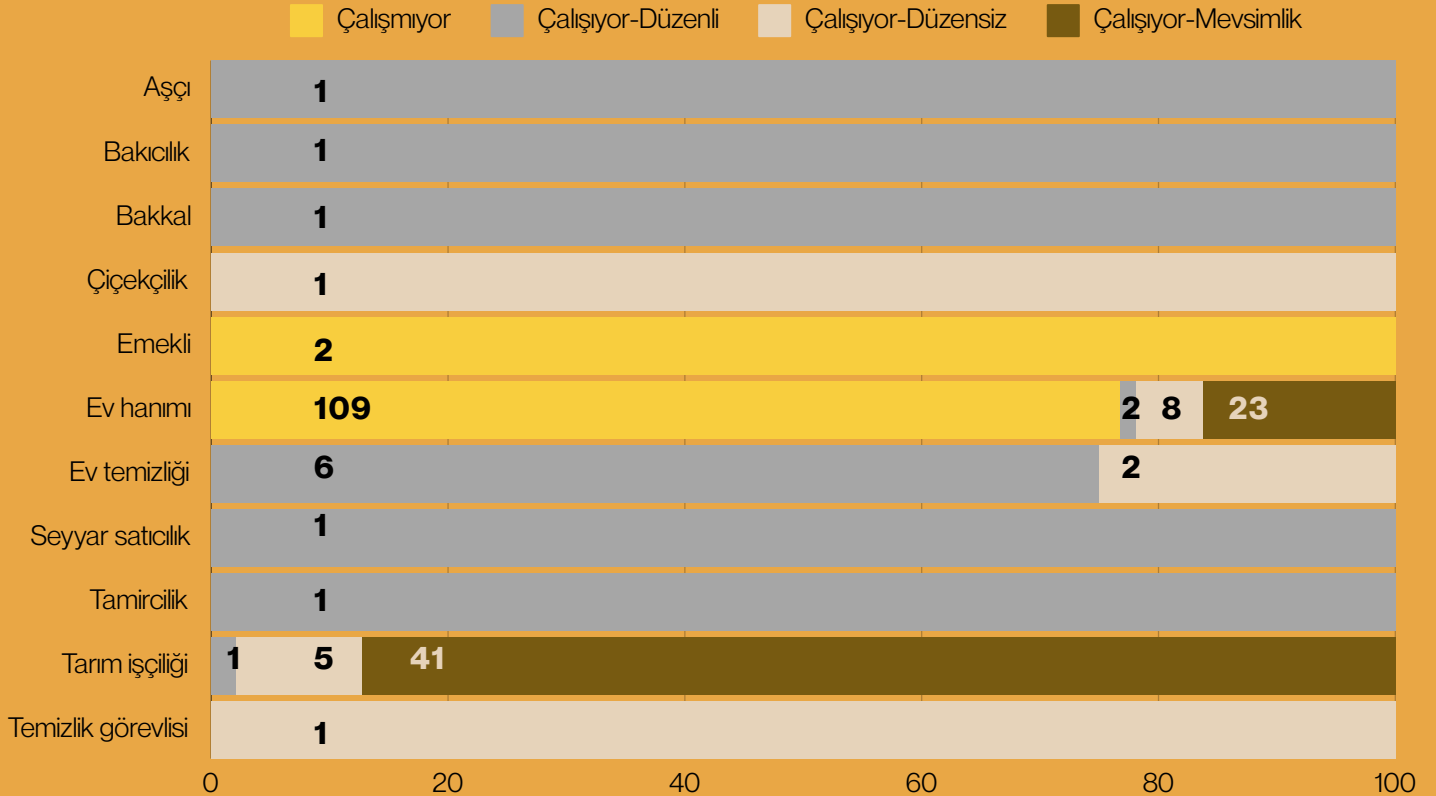
Çalışmayanların

- %98.2'si ev hanımı (109 kişi).
- %54.1'i hiç çalışmamış (60 kişi). %13.5'i işsiz kalmış, iş arıyor (15 kişi).

%54

ÇALIŞMIYOR
111 Kişi

Diğer çalışmama nedenleri şöyle belirtildi: Bebeği olduğu için, hamilelik, hastalık veya sağlık sorunları, yaşından dolayı, ev işleri ve çocuklara bakım, toruna/yatalak kaynanasına bakma, emeklilik, eşine yardım (market işinde), deprem nedeniyle göç sonucu işsiz kalma, eşinin çalışmasını istememesi.

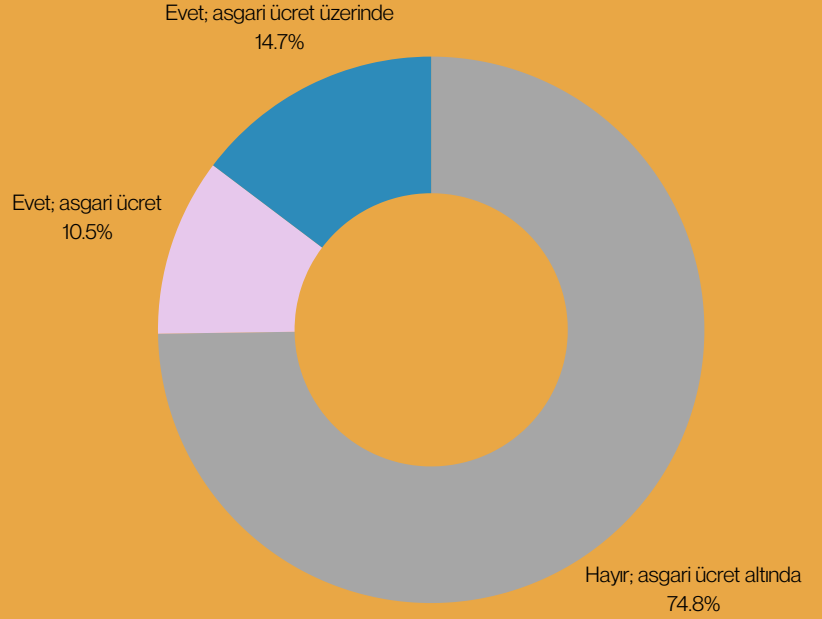
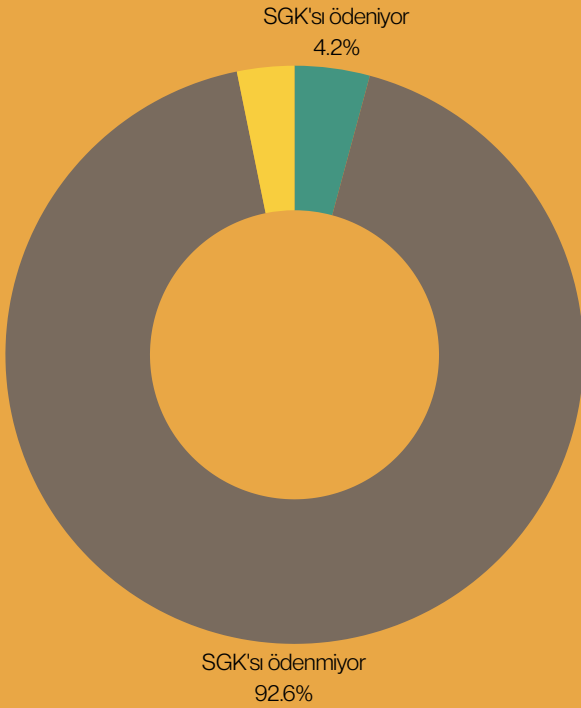
Katılımcıların çalışma durumu (sayı)

%46
ÇALIŞIYOR
95 kişi

Çalışan katılımcıların aylık kazançlarının asgari ücretle karşılaştırması (oran)

Çalışan katılımcıların sosyal güvenlik durumu (oran)

Toplam **206** kadınla
anket yapıldı.

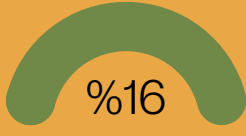
Çalıştığını beyan eden 95 kişiden sadece 7 kişinin sosyal güvenlik prim ödemesi yapılıyor.

Bağ-Kur'lular temizlik işlerine gidenler. SGK'lı olanlar tarım işçisi, bakkal, seyyar satıcı, bakıcı. Çalışanların aylık kazançları asgari ücretle karşılaştırıldığında çoğunluğun (71 kişi) asgari ücretin altında gelir elde ettiği görülüyor.

Hanenin gelir kaynakları sorulduğunda çoğunluk (194 kişi) hanenin içindeki bireylerin maaş/ücretli çalışmasının hane gelirini oluşturduğu cevabını verdi.

206 katılımcının **204**'ü evlendim, 2 kişi evlenmedim beyanında bulundu.

18 yaşın üstünde evlilik
33 kişi

18 yaşın altında çocuk
yaşta evlilik
171 kişi

Evlenmiş olanların %83.8'i çocuk yaşta evlendirilmiş.

- Roman, Suriyeli, Afganistanlı ve Iraklıların hepsi.
- Türkiyelilerin %61.6'sı (53 kişi).
- Yoğunluk 15 yaş (59 kişi) ve 16 yaş (49 kişi).

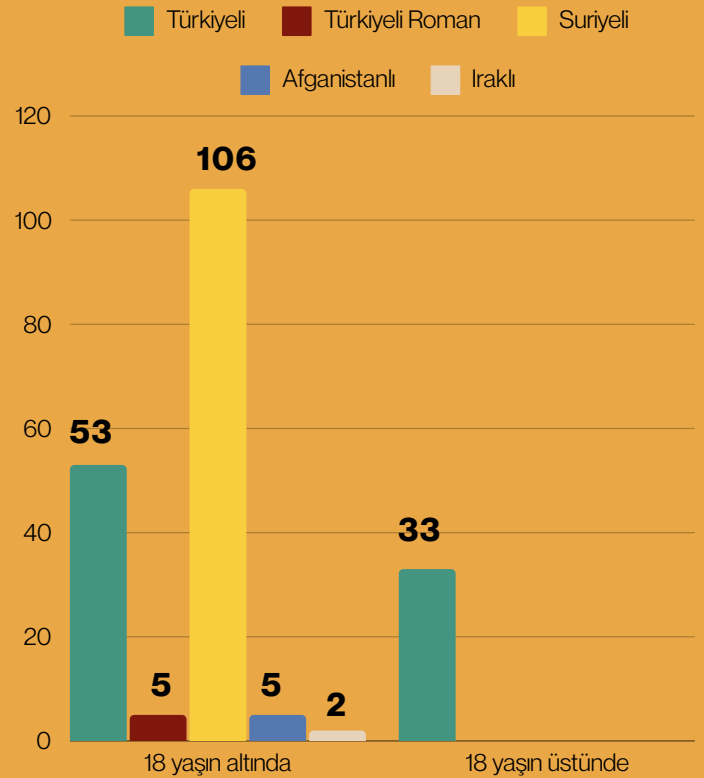
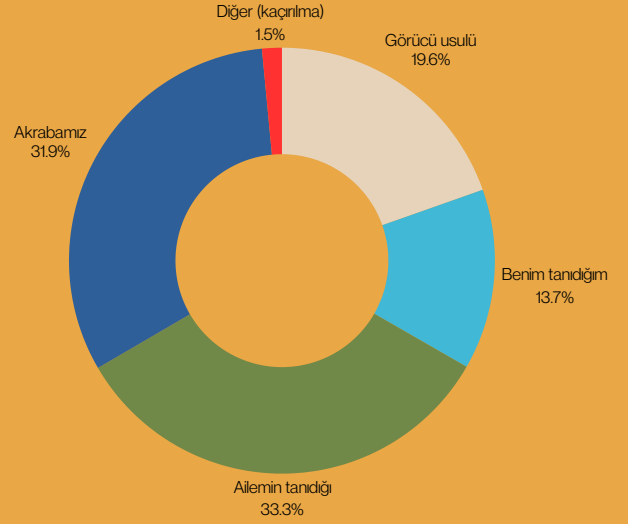
Evlenmiş olanların %42.2'sinin (86 kişi) 18 yaşından önce evlendirilmiş kardeşi[17] var.

- Türkiyelilerin %34'ü, Romanların %40'ı, Suriyelilerin %58.5'i, Afganistanlıların %80'i, Iraklıların %50'si.
- 18 yaşından önce evlendirilmiş kardeşi olan Türkiyelilerin %77.8'i, Romanların, Suriyelilerin, Afganistanlılar ve Iraklıların ise hepsi 18 yaşından önce evlendirilmiş.
- Kardeşleri (kendinden büyük veya küçük) cinsiyet fark etmeksizin 14-17 yaş arası evlendirilmişler, yoğunluk 15-16 yaşta.

Evlenmiş olanların çoğunun eşi aile tanıdığı (68 kişi) veya akrabası (65 kişi).

- Türkiyelilerde yoğunlukla görücü usulü (27 kişi)
- Romanlarda kendi tanıdığı (5 kişi)
- Suriyelilerde ailenin tanıdığı (46 kişi).

Evlendiği kişi ile tanışıklık (oran)

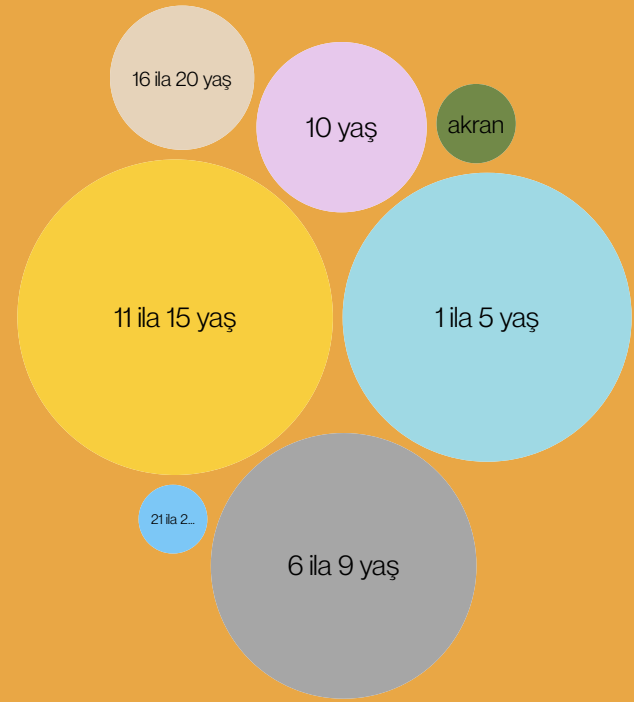
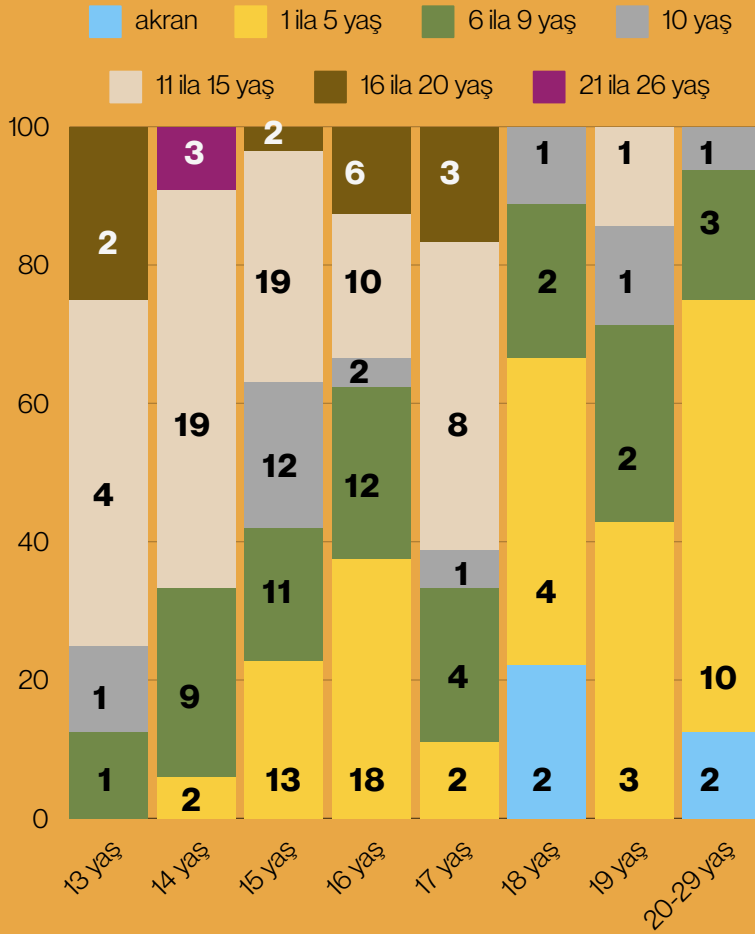

[17] 206 katılımcının 204'ü evlendim, 2 kişi evlenmedim beyanında bulundu. 7'si birden fazla kez evlenmiş. 2 kişinin kardeşi yok: 204 kişinin cevabına göre analiz yapıldı. Bu 204 kişinin yaklaşık yarısı çok çocuklu ailelerden.

196 kişinin cevabına[12] göre yapılan analiz yoğunluğun Türkiyelilerde 1-5 yaş, Suriyeliler, Afganistanlılar ve Iraklılarda 11-15 yaş olduğunu gösteriyor.

Soruyu cevaplayanlar arasında;
14 yaşında evlendirilenlerin %57.6'sı (33 kişi),
15 yaşında evlendirilenlerin %33.3'ü (57 kişi),
16 yaşında evlendirilenlerin %20.8'i (48 kişi)
kendinden 11 ila 15 yaş büyük kişiyle evlendirilmiş.

Evlendiği kişi ile yaş farkı (sayı)

Evlendiği kişi ile yaş farkı sorusunu 6 kişi cevaplamadı, bir kişi kendisinden büyük olduğunu söyledi, yaş bilgisi vermedi, bir kişi "benden 2 yaş küçüktü", 9 kişi 20'li yaşlarda (ortalama 25 olarak hesaplandı.), 4 kişi 30'lu yaşlarda (ortalama 35 olarak hesaplandı.) dedi.

Evli katılımcılar

EVLENME KARARINI VEREN

	ORAN	SAYI
Kendim istedim	%26	53
Babam karar verdi	%69.1	141
Diğer (aile büyüğü, amca, dede vb.)	%4.9	10

%69

Babam karar verdi

18 yaşından önce evlendirilenler

EVLENME KARARINI VEREN

	ORAN	SAYI
Kendim istedim	%22.8	39
Babam karar verdi	%74.3	127
Diğer (aile büyüğü, amca, dede vb.)	%2.9	5

%74

Babam karar verdi

18 yaşından önce evlendirilen kardeşi olanlar [18]

EVLENME KARARINI VEREN

	ORAN	SAYI
Kendim istedim	%42.5	37
Babam karar verdi	%55.2	48
Diğer (aile büyüğü, amca, dede vb.)	%2.3	2

%55

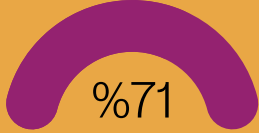
Babam karar verdi

Sadece Romanlar (5 kişi) "kendim istedim" cevabını verdi.

[18] 87 kişi 18 yaşından önce evlendirilen kardeş(ler)i olduğunu beyan etti.

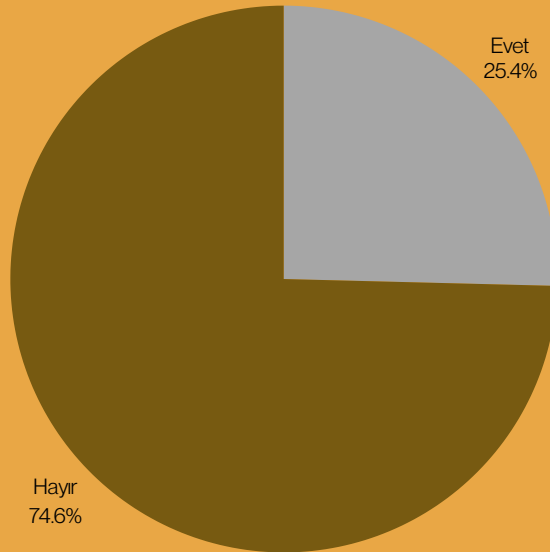
Evlendikten sonra eşinin ailesinin yanında yaşayanlar (tüm katılımcılar)
139 kişi

Evlendikten sonra eşinin ailesinin yanında yaşayanlar (18 yaşından önce evlendirilenler)
171 kişi

Ev hanımlarının (141 kişi) %66.7'si ve tarım işçilerinin (47 kişi) %78.7'si "eşimin ailesinin yanında" cevabını verdi.

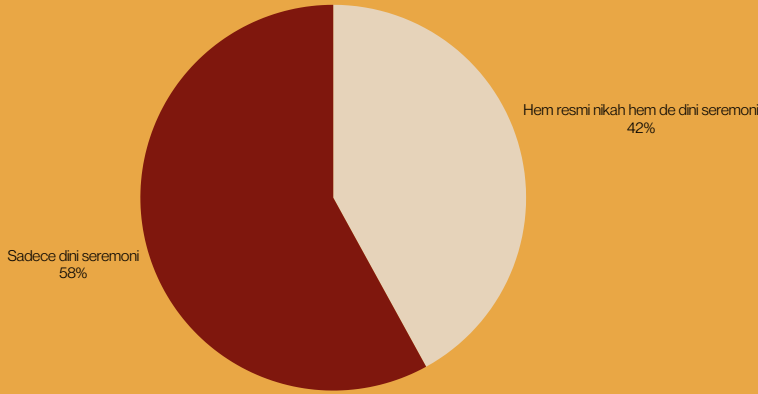
Evlilik öncesi nişanlılık süreci geçirdiniz mi? (oran) [19]

Türkiyelilerin yarısından biraz fazlası (43 kişi) nişanlılık yaşamış, Romanların neredeyse hepsi, Afganistanlı ve Iraklıların hepsi, Suriyelilerin neredeyse tamamı (98 kişi) yaşamamış. Evet diyenler 1 ila 2 yıl arası nişanlı kalmışlar. Nişan süresinde çoğunluk 5 ay veya 1 yıl. 18 yaşından önce evlendirilenlerin %56.9'u, 18 yaşından sonra evlenenlerin ise %43.1'i nişanlılık yaşamış.

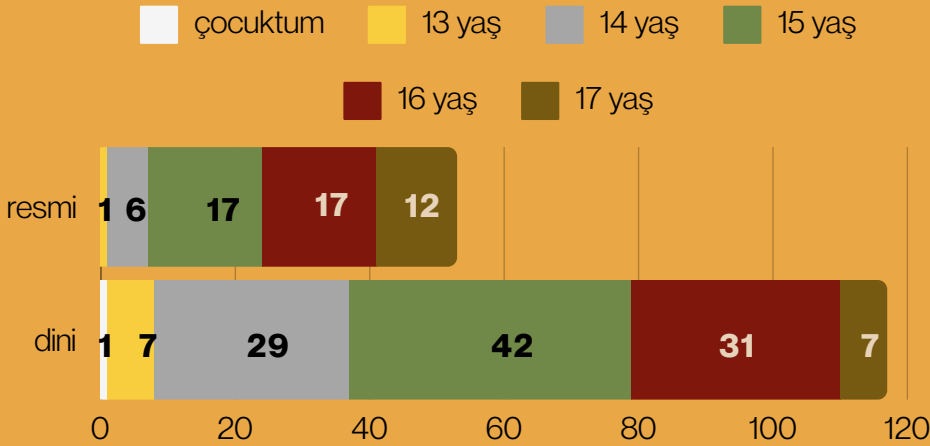
[19] 204 evli arasında 3 kişi cevaplamadı. 201 kişinin cevabına göre analiz yapıldı.

Resmi nikah ve dini törenle evlenme durumu (oran) [20]

Sadece dini törenle evlendiğini söyleyen **118** kişi.

18 yaşından önce evlendirilenlerin resmi ve dini nikah durumu (sayı)

Türkiyelilerin %79.1'inin (68 kişi), Romanların hepsinin (5 kişi) hem resmi hem dini nikahı mevcut. **Suriyelilerin %88.6'sı (93 kişi), Afganistanlı (5 kişi) ve Iraklıların (2 kişi) hepsi sadece dini nikahlı.**

18 yaşından önce evlendirilenlerin [21] %68.8'inin (117 kişi) sadece dini nikahı var.

Hem resmi nikah hem dini tören yaptıranların %31.8'i art arda (aynı gün, birkaç gün veya bir hafta içerisinde), %16.5'i 5 yıl, %12.9'u 4 yıl içerisinde resmi nikah (ilk önce dini tören) yaptırmış.[22] 18 yaşın altında evlendirilenlerde ise dini tören sonrası resmi nikahın yapılması velilerinin resmi izni/başvurusuyla 17 yaşına veya reşit olunan 18 yaşına giriş veya doğan çocukların nüfus kaydı ihtiyacıyla doğru orantılı. Bu grup için dini törenden sonra resmi nikahın yapılması yoğunlukla 5 yıl (%24.5) ve 4 yıl (%20.8) sonrası.

[20] 204 evli arasında 3 kişi cevaplamadı. 203 kişinin cevabına göre analiz yapıldı

[21] 18 yaşın altında evlendirilmiş 171 kişiden 170 kişi cevapladı..

[22] Dini tören ile resmi nikah arasındaki süreye ilişkin soruya her ikisini de yaptıran 85 kişiden 81'i cevap verdi: bir kişi hatırlamıyor, 3 kişi cevaplamadı.

Çocuk sayısı[23]

ÇOCUK SAYISI	ORAN	SAYI
1	%1	2
2	%8.3	16
3	%21.4	41
4	%31.3	60
5	%15.6	30
6	%7.3	14
7	%5.7	11
8	%2.6	5
9	%1	2
10	%0.5	1
11	%2.1	4
13	%0.5	1
15	%0.5	1
16	%0.5	1
18	%0.5	1
cevaplamadı	%1	2

12 evli kişinin ve 2 evli olmayan kişinin çocuğu yok. **Çocuğu olduğunu beyan eden 192 kişinin toplam 882 çocuğu var. Katılımcı başına düşen ortalama çocuk sayısı 4.6.**

Çocuk sahibi olanların %84.4'ü (162 kişi) 18 yaşından önce evlendirilmiş [23].

Çocuk sahibi olan Roman (5 kişi), Suriyeli (101), Afganistanlı (5 kişi) ve Iraklıların (2 kişi) hepsi, Türkiyelilerin %62'si (49 kişi).

“18 yaşın altındaki çocuklarınız arasında nişanlı olan var mı?” sorusuna sadece bir katılımcı 17 yaşındaki kızının nişanlı olduğunu ve bir yıl sonra evleneceği şeklinde cevap verdi.

Ne var ki anket uygulamasını yapan anketörlerin katılımcıların evli veya nişanlı olan çocuklarına dair bilgi paylaşımında bulunmadıklarından şüphelendikleri görüşmeler oldu.

[23] 18 yaşın altında evlendirilmiş 171 kişiden 170 kişi cevapladı..

“

Çocuk yaşta
evlendir(il)menin
kök nedenleri:
ALGI ve TUTUM

”

Davranış

“kendi isteği/hür iradesi” sonucu mu?

YOKSA

Toplum baskısı, toplumsal roller, yargılar, beklentilerin içselleşmiş tezahürü mü?

Bunun için algıya, algının yol açtığı tutuma bakmak ve ardından bu tutuma dikkati çekmek kök nedenleri, sorunları ve değiştirilmesi gereken sistemleri gün yüzüne çıkarıyor. Aynı zamanda hem toplumsal dönüşümü hem de insan haklarının hayata geçip geçmediğini ortaya koyuyor. Tabii ki bu nedenlerin değişmesi (olumlu veya olumsuz yönde) veya sabit kalması yaşanan/deneyimlenen zamanın unsurlarını (pandemi, afetler, krizler, seçimler ile ülke yönetiminde değişim gibi) da hesaba katarak okunmalı, analiz edilmelidir. Ve bu bulgular eşitsizlik ve ayrımcılığın ortadan kalkması ve olası risklerin azaltılması veya bertaraf edilmesine dair çabalar ve eylemler için kullanılmalıdır.

Katılımcılara çocuk yaşta evlilikleri “mazeret gösteren”, “normalleştiren”, çocukların evlendirilmesinin “bahanesi” olan, alanyazında da (literatür) birçok araştırmanın ortaya koyduğu kök nedenler arasında sayılan “yargılar, algılar, tutumları” sorduk.

Anketin tasarım aşamasında cümleler içinde geçen bazı kavramların[24] “gündelik dilde kullanılan hali” ile feminist etik ve hak temelli yaklaşım açısından “olması, dönüşmesi gereken şekli” konusunda bolca düşündük. Neticede mevzubahis kavramların katılımcıların anlayacağı, günlük dilde kullanılmasına karar verdik.

[24] “Sevdiğine kaçan kız çocuk”, “sevdiğini kaçıran oğlan çocuk”, “hamile olan kız çocuk”, “hamile bırakan oğlan çocuk”, “hamile bırakan yetişkin bir adam”, “kürtaj (bebeği aldırma)”

Çocuk yaşta evlendir(il)menin kök nedenleri:

ALGI ve TUTUM

YAŞ, FİZİKSEL GELİŞİM

- Ergen yani regl olan/adet görmeye başlamış KIZ çocuğun evlendirilmesi anlaşılır bir durum.
- Ergen OĞLAN çocuğun evlendirilmesi anlaşılır bir durum.

KORUMA

- Ergen KIZ çocuğu taciz, istismardan korumak için evlendirmek anlaşılır bir durum.
- Ergen OĞLAN çocuğu taciz, istismardan korumak için evlendirmek anlaşılır bir durum.
- Ergen KIZ çocuğu suça bulaşma, madde kullanma vs. sokaktaki risklerden korumak için evlendirmek anlaşılır bir durum.
- Ergen OĞLAN çocuğu suça bulaşma, madde kullanma vs. sokaktaki risklerden korumak için evlendirmek anlaşılır bir durum.

CİNSEL İLİŞKİ

- Sevdiğine kaçan KIZ çocuğun kaçırılan kişiyle hemen evlendirilmesi anlaşılır bir durum
- Sevdiğini kaçırılan OĞLAN çocuğun kaçırdığı kişiyle hemen evlendirilmesi anlaşılır bir durum.
- Ergen bir KIZ çocuk cinsel ilişki yaşarsa, ilişkiyi yaşadığı kişiyle evlendirilmesi anlaşılır bir durum.
- Ergen bir OĞLAN çocuk cinsel ilişki yaşarsa, ilişkiyi yaşadığı kişiyle evlendirilmesi anlaşılır bir durum.
- Hamile olan KIZ çocuğun evlendirilmesi anlaşılır bir durum.
- Bir kız çocuğu hamile bırakan bir OĞLAN çocuğun o kız çocukla evlendirilmesi anlaşılır bir durum.
- Bir kız çocuğu hamile bırakan yetişkin bir adamın o kız çocukla evlendirilmesi anlaşılır bir durum.
- Hamile olan kız çocuk kürtaj (bebeği aldırma) olabilir mi?

Çocuk yaşta evlendir(il)menin kök nedenleri:

ALGI ve TUTUM

AİLE İÇİ DİNAMİKLER

- Baba vefat etmişse ve ailede abi veya amca gibi başka erkek büyük yoksa KIZ çocuğun başı boş olmasın diye evlendirilmesi anlaşılır bir durum.
- Baba vefat etmişse ve ailede abi veya amca gibi başka erkek büyük yoksa OĞLAN çocuğun başı boş olmasın diye evlendirilmesi anlaşılır bir durum.
- Annesi öldükten sonra babası tekrar evlenen ve evlendiği eşyle geçinemeyen KIZ çocuğun evlenip evden gitmesi anlaşılır bir durum.
- Annesi öldükten sonra babası tekrar evlenen ve evlendiği eşyle geçinemeyen OĞLAN çocuğun evlenip evden gitmesi anlaşılır bir durum.
- Babası öldükten sonra annesi tekrar evlenen ve evlendiği eşyle geçinemeyen KIZ çocuğun evlenip evden gitmesi hak verilebilir bir durum.
- Babası öldükten sonra annesi tekrar evlenen ve evlendiği eşyle geçinemeyen OĞLAN çocuğun evlenip evden gitmesi hak verilebilir bir durum.

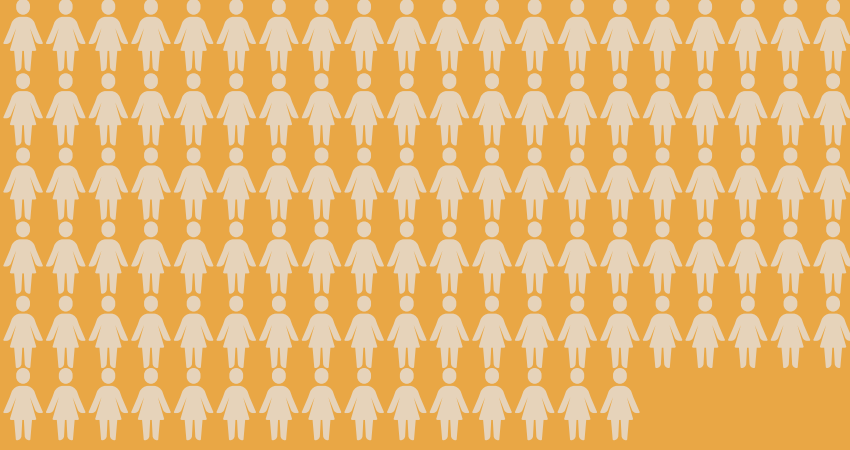
MADDİ DURUM

- Yoksul, ekonomik zorluk yaşayan bir ailede başlık parası için KIZ çocuğun evlendirilmesi anlaşılır bir durum.
- Yoksul, ekonomik zorluk yaşayan bir ailede “bir boğaz azalması” için KIZ çocuğun evlendirilmesi anlaşılır bir durum.
- Yoksul, ekonomik zorluk yaşayan bir ailede “bir boğaz azalması” için OĞLAN çocuğun evlendirilmesi anlaşılır bir durum.
- Yoksul, ekonomik zorluk yaşayan bir ailede “çocuğun hayatının kurtulması” için KIZ çocuğun evlendirilmesi anlaşılır bir durum.
- Yoksul, ekonomik zorluk yaşayan bir ailede “çocuğun hayatının kurtulması” için OĞLAN çocuğun evlendirilmesi anlaşılır bir durum.

ALGI ve TUTUM

Yaş ve Fiziksel Gelişim

Ergen yani regl olan/adet görmeye başlamış KIZ çocuğun evlendirilmesi anlaşılır bir durum.

%56

KATILIYORUM

115 kişi

KATILMIYORUM

91 kişi

“Kendi isterse?”

O ZAMAN KATILIYORUM

11 kişi

HALEN KATILMIYORUM

80 kişi

Ergen OĞLAN çocuğun evlendirilmesi anlaşılır bir durum.

%51

KATILIYORUM

106 kişi

KATILMIYORUM

100 kişi

“Kendi isterse?”

O ZAMAN KATILIYORUM

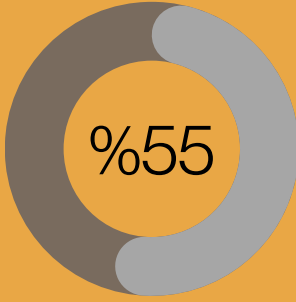
19 kişi

HALEN KATILMIYORUM

81 kişi

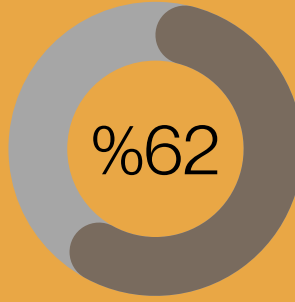
Türkiyelilerin çoğunluğu (93 kişi arasından 71 ve 74 kişi) ergenliğin evlendirilme için anlaşılır bir durum olmasına katılmadı. Suriyelilerin çoğunluğu (106 kişi arasından 89 ve 82 kişi) ve Iraklıların hepsi (2 kişi) katılıyorum dedi. Afganistanlılar verdiği cevap ise yarı yarıyaydı.

Ergen KIZ çocuğu taciz ve istismardan korumak için evlendirmek anlaşılır bir durum.

KATILIYORUM
113 kişi
KATILMIYORUM
93 kişi

Ergen OğLAN çocuğu taciz ve istismardan korumak için evlendirmek anlaşılır bir durum.

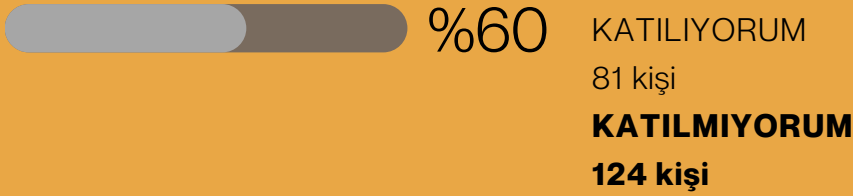
KATILIYORUM
78 kişi
KATILMIYORUM
126 kişi

Toplumsal cinsiyete dayalı şiddet, erkekler ve kadınlara sosyal olarak atfedilen (örneğin, toplumsal cinsiyetle ilgili) farklılıklara dayalı olarak bir kişiye karşı işlenen herhangi bir zararlı eylemi ifade eden genel bir terimdir. Buna fiziksel, cinsel veya zihinsel açıdan zarar veya acı veren eylemler, ayrıca bu tür eylemlere yönelik tehditler, zorlama ve özgürlükten mahrum bırakma gibi türler dahildir. Bu eylemler halka açık veya özel alanlarda gerçekleşebilir. Sık görülen toplumsal cinsiyete dayalı şiddet biçimleri arasında cinsel şiddet (tecavüz, tecavüze teşebbüs, istenmeyen temas, cinsel sömürü ve cinsel taciz), yakın partner şiddeti (fiziksel, duygusal, cinsel ve ekonomik istismar dahil ev içi şiddet olarak da adlandırılır), çocuk yaşıta, erken ve zorla evlilik ve kadın sünneti yer alır.[25]

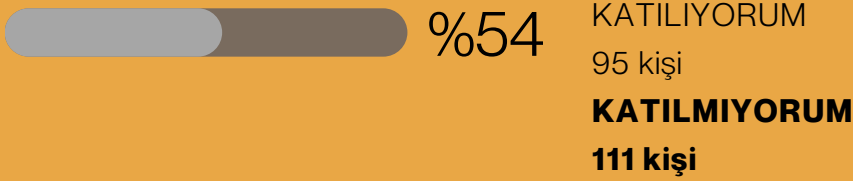
Çocuğa ve kadına karşı şiddet ile toplumsal cinsiyete dayalı şiddet bağlamında ele alınan taciz ve istismar riskini azaltmak ve bu şiddet biçimlerinden çocukları korumak için evlendirmeyi “anlaşılır”, “kabul edilir” bulan katılımcıların cevabı riskin ve koruma için evlendirmenin kız çocuklar için daha fazla olduğu algısı ve tutumunu ortaya koyuyor. Bir önceki soruda olduğu gibi Türkiyeliler çoğunlukla “katılmıyorum” cevabı verirken Suriyeliler ve Iraklılar “katıldıklarını” beyan ettiler. Öte yandan, Suriyeliler kız çocuklar için %83 oranında katılırken, oğlan çocuklar için bu oran %60'a düşüyor.

[25] UNFPA, Kılavuzu, Toplumsal Cinsiyete Dayalı şiddet Vaka Yönetiminde Nakit Desteği Nasıl Tasarlanır ve Başlatılır?, 2023

Ergen KIZ çocuğu suça bulaşma, madde kullanma vs. sokaktaki risklerden korumak için evlendirmek anlaşılır bir durum.

Ergen OĞLAN çocuğu suça bulaşma, madde kullanma vs. sokaktaki risklerden korumak için evlendirmek anlaşılır bir durum.

Ebeveynlerin veya bakım verenlerin çocuklarına ve hatta dolaylı olarak ailelerine kamusal alanlarda zarar verebilecek potansiyel tehlikelere veya yaşam alanlarındaki mevcut savunmasızlık koşullarına dair algı ve tutumları da çocuklarını korumak için evlendirilmelerini “anlaşılır” görmelerine neden oluyor.

Ne var ki katılımcıların cevapları bu risklerin çocuk yaşta evlendirme nedeni olarak görülmemeye başladığına işaret ediyor. Suriyeliler kız çocuklar için %62 oranında katılırken oğlan çocuklar için bu oran %68'e çıkıyor.

Türkiye’de geçici koruma altındaki (mülteciler) kişilere yönelik son zamanlarda iyice artan ve sistematik hale gelen ayrımcılık, dışlama ve nefret söylemi ile eylemleri göz önünde bulundurulduğunda Suriyelilerin algı ve tutumlarının korku ve kaygı ile daha “korumacı” ve “savunmacı” hale gelmesiyle sonuçlanabiliyor.

Evlilik dışı cinsel birliktelik ve hamilelik tabusu:

Çocuklarda cinselliğe yönelik merak çok erken belirir ve bu, sağlıklı fiziksel ve ruhsal gelişimin bir parçasıdır. Ancak, muhafazakar toplumlarda cinselliğin tabulaştırılması nedeniyle çocuklara bu meraklarını giderecek doğru ve güvenli bilgilerin sunulduğu çocuk gelişimine ve yaşa uygun eğitimler genellikle verilmez. Ayrıca, yoksulluk ve yoksunluk nedeniyle tek odalı evlerde veya geçici yerleşim alanlarında ebeveynleri veya diğer yetişkinlerle aynı ortamda yaşayan çocuklar yetişkinlerin cinsel davranışlarına tanık olabilmekte, hatta bu deneyim onlar için travmatik hale gelebilmektedir. Toplumdan dışlanma, ayıplanma, dedikoduya konu olma, geniş ailenin desteğini yitirme, dini öğretilere ters düşme gibi nedenlerle evlilik bağı olmadan veya evlenmeden cinsel birlikteliğin ve hamileliğin bir tabu olarak görülmesi, kabul edilmemesi, damgalanma, dışlanma, ihmal ve şiddete maruz bırakılmayla sonuçlanması çocukların ve kadınların kendi bedenleri ve yaşamları üzerinde söz sahibi olmadığının da bir kanıtıdır. Bu tutum, cinsel birliktelik yaşayan veya bu birliktelik sonucu hamile kalan kız çocukların evlendirilmesine de yol açmaktadır. Kız çocuklar cinsel birliktelik yaşadktan sonra bunu aileleriyle paylaşmaktan veya onların bunu öğrenmesinden çeşitli sebeplerle korkabilir. Bu korku kız çocuğun birlikte olduğu kişiyle en kısa sürede evlenmek istemesiyle de sonuçlanabilir.

Kaçırma:

Eski zamanlardan beri kadınların kaçırılması vakaları görülmekte, hatta Kazakistan, Kırgızistan gibi ülkelerde bir 'gelenek' olarak varlığını sürdürmektedir. Kaçırma genellikle iki nedenle gerçekleşmektedir; ya ailenin onaylamadığı ve evliliğe izin vermeyeceği bir ilişkidir ya da erkeğin evlenmek istediği kadını kaçırarak evliliğe zorlaması söz konusudur. Her iki durumda da kadın/kız çocuk evden uzaklaşacağı için bu sürede cinsel birliktelik yaşayarak 'bekaretini yitirmiş olabileceği' düşüncesiyle aileler evliliğe onay vermek zorunda hissedebilmektedir.[26]

[26] Uçan Süpürge Derneği, Çocuk Yaşta, Erken ve Zorla Evliliklerin Gerçekleşme Biçimleri: Tipoloji (2024)

**Sevdiğine kaçan KIZ çocuğun kaçırın
kişiyle hemen evlendirilmesi anlaşılır
bir durum**

KATILIYORUM

127 kişi

KATILMIYORUM

79 kişi

“Kendi isterse?”

O ZAMAN KATILIYORUM

10 kişi

HALEN KATILMIYORUM

69 kişi

**Sevdiğini kaçırın OĞLAN çocuğun
kaçırdığı kişiyle hemen evlendirilmesi
anlaşılır bir durum.**

KATILIYORUM

123 kişi

KATILMIYORUM

83 kişi

“Kendi isterse?”

O ZAMAN KATILIYORUM

15 kişi

HALEN KATILMIYORUM

68 kişi

“Diğer aile baskı yaparsa?”

O ZAMAN KATILIYORUM

1 kişi

HALEN KATILMIYORUM

67 kişi

“Ailem sevmediğim biriyle zorla evlendirmek istedi. O kişiyle evlenmek istemediğim için başka birini bulup kaçtım. Kaçtığım kişinin iki eşi daha olduğunu öğrendim. Hata yaptığımı anladım ama eve dönmekten utandığım için evlenmek zorunda kaldım.”

Üç katılımcı evlendiği kişiyle tanışıklığı sorulduğunda “kaçırıldım” cevabını verdi. Veri analizinin işaret ettiği tutumla bu katılımcıların paylaşımları da “kaçma/kaçırılma” olgusunun çocuk yaşta evliliklerin kök nedenleri arasında mevcudiyetini koruduğunun göstergesi.

ALGI ve TUTUM

Cinsel İlişki

Ergen bir KIZ çocuk cinsel bir ilişki yaşarsa, ilişkiyi yaşadığı kişiyle evlendirilmesi anlaşılır bir durum.

KATILIYORUM

131 kişi

KATILMIYORUM

75 kişi

%64

“Diğer aile baskı yaparsa?”

O ZAMAN KATILIYORUM

8 kişi

HALEN KATILMIYORUM

67 kişi

“Diğer kişi de çocuk ise?”

O ZAMAN KATILIYORUM

0 kişi

HALEN KATILMIYORUM

67 kişi

Ergen bir OĞLAN çocuk cinsel bir ilişki yaşarsa, ilişkiyi yaşadığı kişiyle evlendirilmesi anlaşılır bir durum.

KATILIYORUM

125 kişi

KATILMIYORUM

81 kişi

%61

“Diğer aile baskı yaparsa?” [27]

O ZAMAN KATILIYORUM

16 kişi

HALEN KATILMIYORUM

64 kişi

“Diğer kişi de çocuk ise?”

O ZAMAN KATILIYORUM

0 kişi

HALEN KATILMIYORUM

64 kişi

Türkiyelilerin %68'i kız çocuk, %75'i oğlan çocuk için “katılmıyorum” cevabı verirken Suriyelilerin %90'ı hem kız hem oğlan çocuk için “katılıyorum” cevabını verdi.

[27] Katılmıyorum diyen 81 kişiden biri cevap vermedi. 80 kişinin cevabına göre analiz yapıldı.

ALGI ve TUTUM

Cinsel İlişki

Algı ve tutuma dair sorular içinde “katılıyorum” cevap sayısı en yüksek sorular hamilelik ve kürtaja dair olanlardı.

Hamile olan KIZ çocuğun evlendirilmesi anlaşılır bir durum.

Türkiyelilerin %60'ı hem kız hem oğlan çocuk için “katılmıyorum” derken, Suriyelilerin %94'ü “katılmıyorum” cevabını verdi. Hamile bırakan kişinin de çocuk olması ise az da olsa evlendirmeyi kabulü arttırdı.

Bir kız çocuğu hamile bırakan bir OĞLAN çocuğun o kız çocukla evlendirilmesi anlaşılır bir durum.

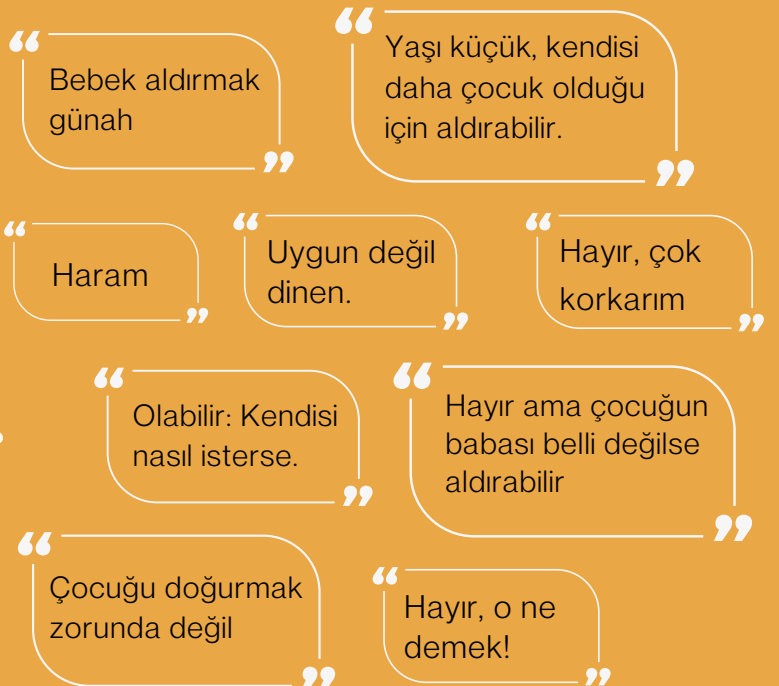
Bir kız çocuğu hamile bırakan yetişkin bir adamın o kız çocukla evlendirilmesi anlaşılır bir durum.

Hamile olan kız çocuk kürtaj (bebeği aldırma) olabilir mi?

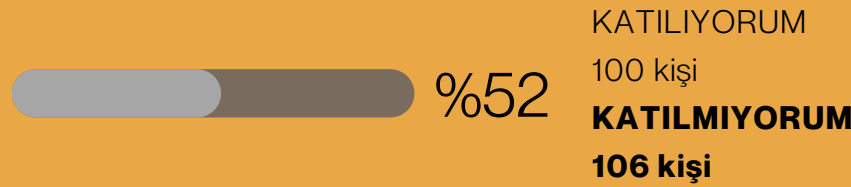
Türkiyelilerin %66'sı (Romanların hepsi) “evet” derken, Suriyelilerin %92'si, Afganistanlı ve Iraklıların hepsi “hayır” cevabını verdi.

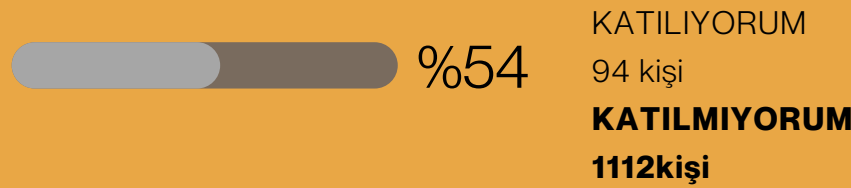
Babanın kaybı/yokluğu:

Ataerkil aile düzeninde kız çocuğunun ‘namusunu’ korumakla yükümlü kılınan babanın hayatını kaybetmesi, bakım yükümlülüğünü reddetmesi, hasta/yaşlı/engelli olması veya boşanma durumlarında, ve ailede bu toplumsal cinsiyet rolünün devredilebileceği bir erkeğin mevcudiyeti söz konusu değilse, anne veya diğer aile üyeleri kız çocuğun ‘korunmasını sağlamak’ için bir erkekle bir an önce evlendirilmesini isteyebilmektedir. Aile için bu bir sorumluluk devridir.[28]

Baba vefat etmişse ve ailede abi veya amca gibi başka erkek büyük yoksa KIZ çocuğun başı boş olmasın diye evlendirilmesi anlaşılır bir durum.

Baba vefat etmişse ve ailede abi veya amca gibi başka erkek büyük yoksa OĞLAN çocuk başı boş olmasın diye evlendirilmesi anlaşılır bir durum.

Türkiyelilerin %73'ü kız çocuk, %78'i oğlan çocuk için (Romanların hepsi) “katılmıyorum” cevabı verirken Suriyelilerin %66'sı “katılıyorum” cevabını verdi.

18 yaşın altında evlendirilenlerin (171 kişi) cevaplarına bakıldığında: baba veya erkek aile büyüğünün olmaması durumunda kız çocuğu evlendirme durumuna katılmayanların oranı %44'e düşüyor, oğlan çocuklar için ise oran %53 ile çok değişmiyor. Benzer durum anne veya babanın vefatı sonrası anne veya babanın tekrar evlenmesinde de görülüyor.

[28] Uçan Süpürge Derneği, Çocuk Yaşta, Erken ve Zorla Evliliklerin Gerçekleşme Biçimleri: Tipoloji (2024)

Ailevi sorunlardan uzaklaşma ihtiyacı:

Kız çocuklar, aynı evi veya yaşam alanını paylaştıkları aile üyeleri arasında yaşanan huzursuzluk, şiddet, ihmal ve istismar gibi olumsuzluklardan uzaklaşmak için evliliği bir çare olarak görebilmektedir.[29]

Annesi öldükten sonra babası tekrar evlenen ve evlendiği eşyle geçinemeyen KIZ çocuğun evlenip evden gitmesi anlaşılır bir durum.

KATILIYORUM

100 kişi

KATILMIYORUM

106 kişi

“Baba ya da eşi isterse?”

O ZAMAN KATILIYORUM

17 kişi

HALEN KATILMIYORUM

89 kişi

Annesi öldükten sonra babası tekrar evlenen ve evlendiği eşi ile geçinemeyen OĞLAN çocuğun evlenip evden gitmesi anlaşılır bir durum.

KATILIYORUM

97 kişi

KATILMIYORUM

109 kişi

“Baba ya da eşi isterse?”

O ZAMAN KATILIYORUM

16 kişi

HALEN KATILMIYORUM

93 kişi

Babası öldükten sonra annesi tekrar evlenen ve evlendiği eşyle geçinemeyen KIZ çocuğun evlenip evden gitmesi hak verilebilir bir durum.

KATILIYORUM

104 kişi

KATILMIYORUM

102 kişi

“Anne ya da eşi isterse?”

O ZAMAN KATILIYORUM

12 kişi

HALEN KATILMIYORUM

90 kişi

Babası öldükten sonra annesi tekrar evlenen ve evlendiği eşyle geçinemeyen OĞLAN çocuğun evlenip evden gitmesi hak verilebilir bir durum.

KATILIYORUM

98 kişi

KATILMIYORUM

108 kişi

“Anne ya da eşi isterse?”

O ZAMAN KATILIYORUM

15 kişi

HALEN KATILMIYORUM

92 kişi

[29] Uçan Süpürge Derneği, Çocuk Yaşta, Erken ve Zorla Evliliklerin Gerçekleşme Biçimleri: Tipoloji (2024)

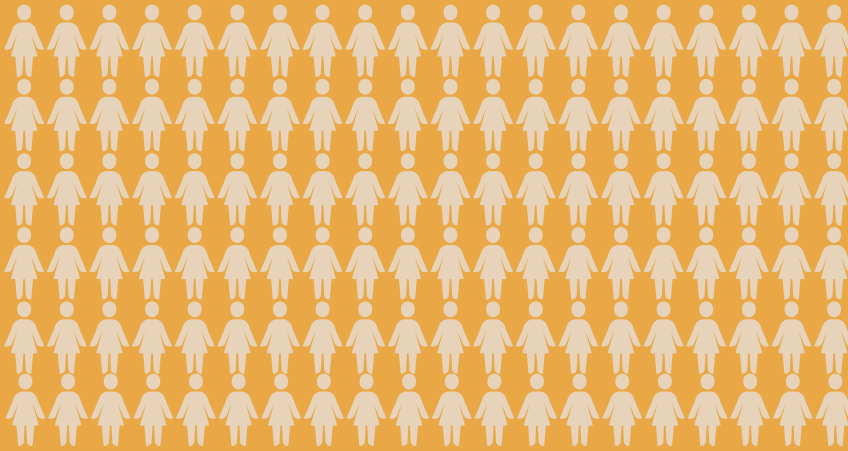
ALGI ve TUTUM

Maddi Durum

Evlilik ekonomisi:

Türkiye İstatistik Kurumu'nun Aile Yapısı 2021 araştırması, başlık parasının evliliklerin yüzde 13.3'ünde uygulandığını göstermiştir. Araştırmaya göre, 15-24 yaş arasında evlenenlerde başlık parası uygulaması yüzde 21'dir. Evlilik ekonomisi gelir getirici bir yatırım aracı veya kişilerin yoksullukla mücadelesine katkıda bulunabilecek bir çözüm olarak görülebilir; evlenecekler için 'ev düzülmesi', ev eşyalarının alınması, düğünde takılan altınlar veya sunulan hediyeler birer kazanç olarak caziptir. Evlenen erkeklerin ve ailesinin maddi imkanları da kız çocuğun yoksulluktan kurtarılması olarak görülebilir.[30]

Yoksul, ekonomik zorluk yaşayan bir ailede başlık parası için KIZ çocuğun evlendirilmesi anlaşılır bir durum.

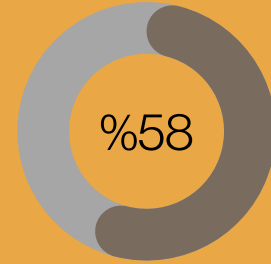

KATILIYORUM

120 kişi

KATILMIYORUM

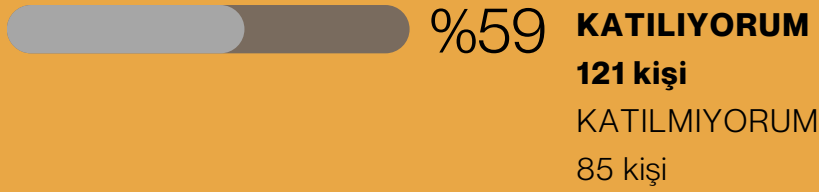
91 kişi

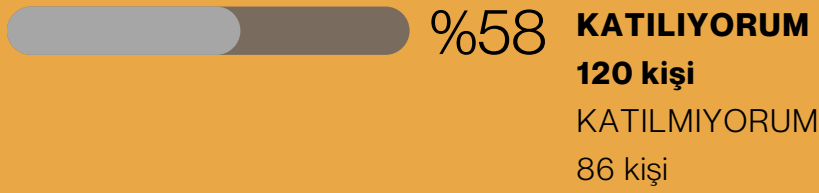
Türkiyelilerin %78'i (Romanların hepsi) "katılmıyorum" cevabı verirken Suriyelilerin %89'u "katılıyorum" cevabını verdi.

[30] Uçan Süpürge Derneği, Çocuk Yaşta, Erken ve Zorla Evliliklerin Gerçekleşme Biçimleri: Tipoloji (2024)

Yoksul, ekonomik zorluk yaşayan bir ailede “bir boğaz azalması” için KIZ çocuğun evlendirilmesi anlaşılır bir durum.

Yoksul, ekonomik zorluk yaşayan bir ailede “bir boğaz azalması” için OĞLAN çocuğun evlendirilmesi anlaşılır bir durum.

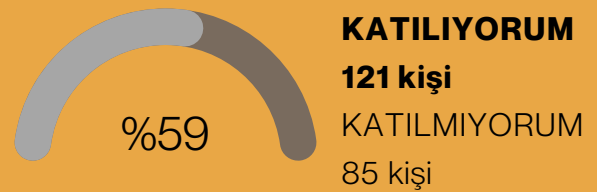

Türkiyelilerin %79'u kız çocuk, %80'i oğlan çocuk için (Romanların hepsi) “katılmıyorum” cevabı verirken Suriyelilerin %91'i bu görüşe “katılıyorum” dedi.

Yoksul, ekonomik zorluk yaşayan bir ailede “çocuğun hayatının kurtulması” için KIZ çocuğun evlendirilmesi anlaşılır bir durum.

Yoksul, ekonomik zorluk yaşayan bir ailede “çocuğun hayatının kurtulması” için KIZ çocuğun evlendirilmesi anlaşılır bir durum.

Türkiyelilerin %75'i kız çocuk, %80'i oğlan çocuk için (Romanların hepsi) “katılmıyorum” cevabı verirken Suriyelilerin %91'i “katılıyorum” cevabını verdi.

Fotoğraf:

Alternatif Karşılaşmalar-Hatay: Ekoloji Çemberi ve İleri Dönüşüm Atölyesi
11 Temmuz 2024, Dursunlu Evi, Defne-Hatay

ÇOCUKLARLA ATÖLYE

13 Haziran 2023

Adana Kadın Yaşam Merkezi

E. 14 yaşında,
Mesleki Açık Öğretim
Lisesinde kuaförlük okuyor.

E. 15 yaşında,
1. sınıfa geçti.

H. 10 yaşında,
4. sınıfa geçti.

E. 11 yaşında,
7. sınıfa geçti.

1. grupta 10-17 yaş aralığında 6 kız çocuk vardı.

M. 10 yaşında,
4. sınıfa geçti.

Z. 17 yaşında,
12. sınıfa geçti.

F. 16 yaşında,
8. sınıfı tamamlayıp okulu bıraktı.
Şu an Açık Öğretim 10. sınıfa geçti.

İ. 16 yaşında,
10. sınıfta okulu bıraktı.

N. 15 yaşında,
10. sınıfa geçti.

2. grupta 14-16 yaş aralığında 5 kız çocuk vardı.

A. 14 yaşında,
9. sınıfa geçti.

M. 14 yaşında,
9. sınıfa geçti.

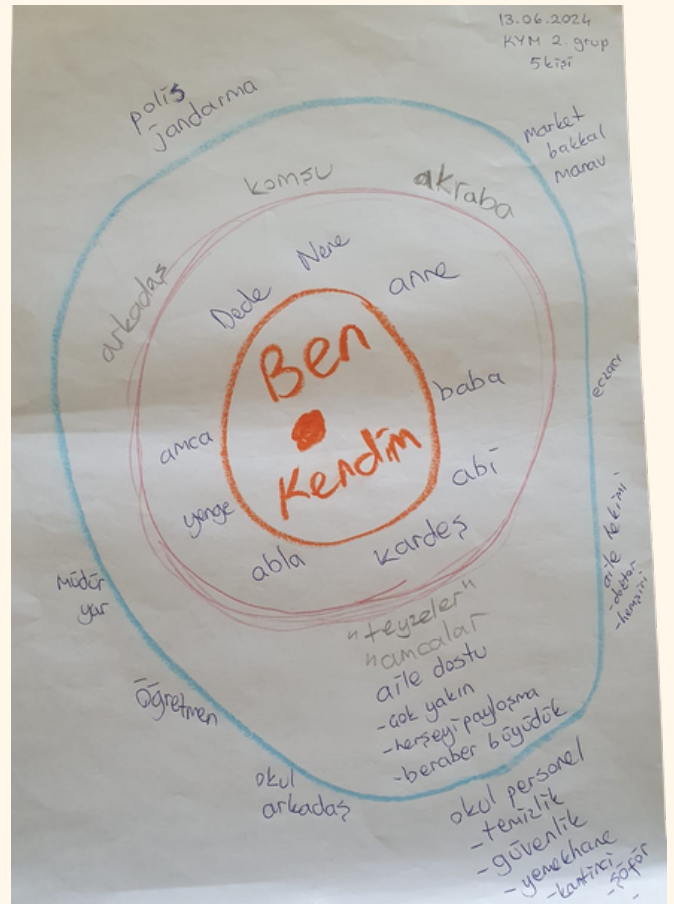
Çocuk yaşta evlilik çocuk hakları ihlali ve çocuğa karşı şiddettir. Konuya dair doğrudan çocuklardan veri toplamak yüksek derecede çocuk koruma ve çocuk güvenliği riski taşıdığından çocukların gözlem, deneyim ve bilgi aktarımı için güvenli bir ortamda, çocuk katılımı ve çocuk hakları konusunda uzman ve deneyimli bir kolaylaştırıcının yürüttüğü kapalı bir atölye yapılmıştır. [31]

“ÇEVREM” ÇİZİMİ (1. grup)

“ÇEVREM” ÇİZİMİ (2. grup)

ÇEVREM: Ben ve etrafımdakiler

1. Çember - Aile: Evin içinde kim varsa (anne-baba-kardeşler-dede-nine-kedi/köpek/kuş/balık)

2. Çember - Eve gelenler/evi etkileyenler; komşu, akraba, arkadaş, öğretmen, doktor, ebeveyn iş arkadaşı vb.

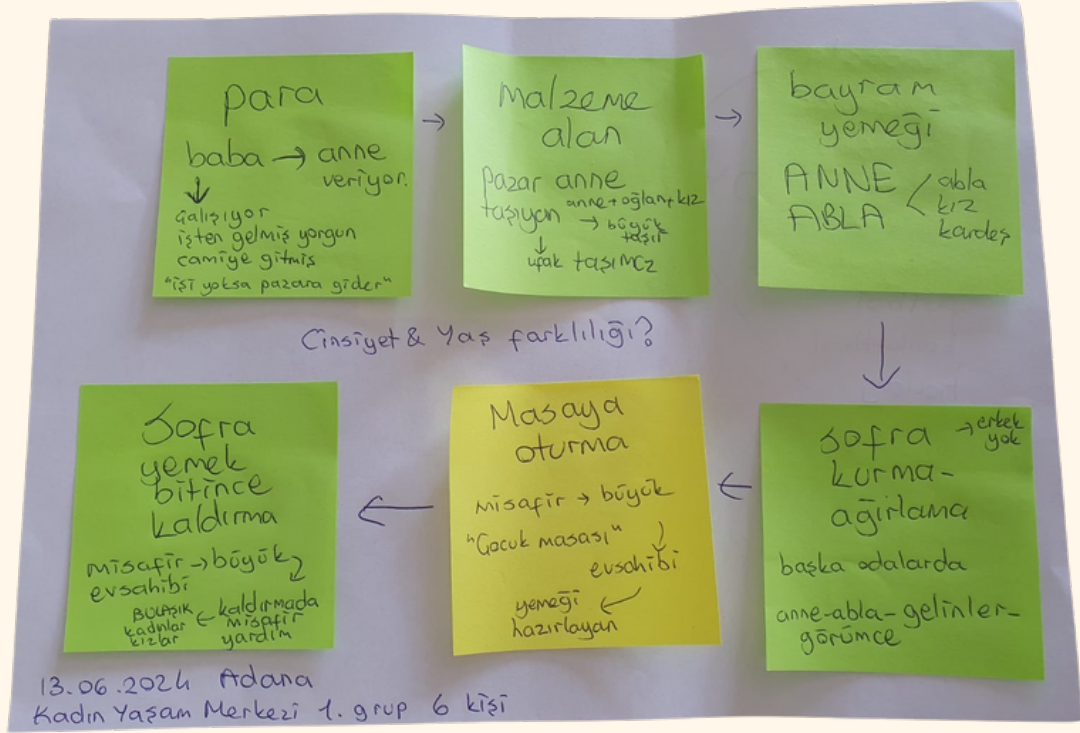
[31] Uçan Süpürge Derneği'nin Çocuk Güvenliği Politika Belgesi ve Davranış Kuralları, Çocuk ve Yetişkin Onam Formları araştırma ihtiyaçları ve proje amacı göz önünde bulundurularak araştırmaya özgülenmiştir. Ayrıca, çocuklarla yapılan atölye çalışması için etik prosedürler belirlenmiştir.

ÇEVREM: Ben ve etrafımdakiler

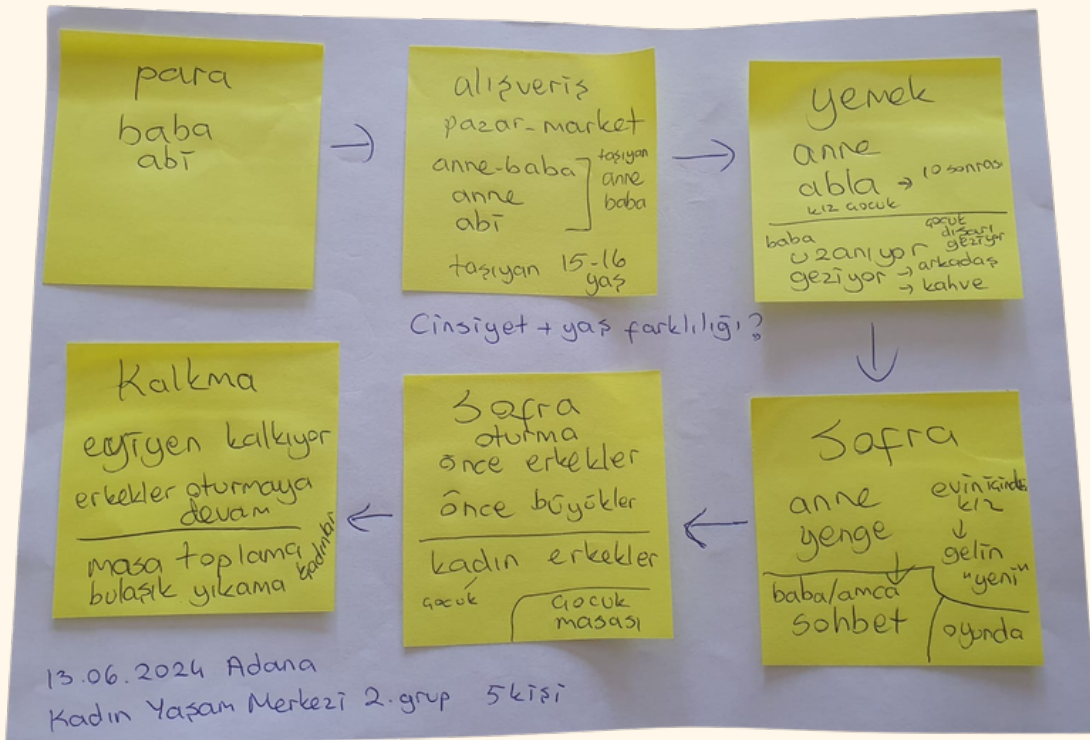
Ev içi roller, sorumluluklar (farklar – benzerlikler – nedenleri – zaman içinde değişim var mı?)

Bayram yemeği hazırlık, misafir etme sürecinde yaşananlar toplumsal cinsiyete dayalı ve yaşa göre değişiklik gösteriyor mu? Yaşamlarımızla ilgili kararları kim veriyor, beklentileri, istekleri ve koşulları kim veya ne etkiliyor?

BAYRAM YEMEĞİ AKIŞI (1. grup)

BAYRAM YEMEĞİ AKIŞI (2. grup)

SOHBET: Bireysel ve toplumsal ilişkiler evlilik/evlenme veya evlendirilme

1. Grup

Evlilik kararını kim veriyor?

- baba
- anne karşı ise yine de evlendirilir ama ev içinde daha çok kişi karşıysa evlendirilmeyebilir.

“Sen kendin çocuksun.
Çocukluğunu
yaşayamıyorsun. Çok yorar.”

“18’inden önce evlenen
[erkek] daha çok çalışacak,
evi geçindirecek.”

“Annenden
bebek bakmayı
öğreniyorsun.”

Evlilik öncesi nişanlanma veya sözlenme

- Bir veya iki yıl. En fazla 4 sene.
- Nişan ile düğün arasında 6 ila 9 ay oluyor.
- Bu sürede çeyiz ve ev hazırlanıyor.
- Düğünden önce kına yapılıyor.

Resmi nikah - dini tören

Önce imam nikahı kıyılıyor.
2 gün veya en fazla 3 ay sonra
resmi nikah oluyor.

Evlendikten sonra yaşanan yer

- Eşinin ailesinin yanında: kayınvalide ile
- Ayrı bir evde
- Aynı aile apartmanında

Eğitim

Evlenen kız/oğlan çocuk okula devam ediyor mu?

Evlenmek eğitime devama engel mi?

- [Evlenince] okulu bırakıyor. Çoğu lisede.
- Okula devam ederse erkek çalışamaz, eve para getiremez.

18 yaşından sonra evlenme

Çocukken evlilik imkansız/değişik geliyor. Merak ediyorsun. Büyüyünce aklın çalıştığı için, merakın azaldığı için, görmüş geçirmiş olduğun için hemen istemiyorsun.

SOHBET: Bireysel ve toplumsal ilişkiler evlilik/evlenme veya evlendirilme

2. Grup

“Değişim var. Annelerin yaşadığını [şiddet-baskı] çocukları çekmemiş.”

Evlilik yaşı

• Mahallede

13-14 18 15-16
20 20-21

• Yetişkinlere göre

◦ Kadın

25 18 sonrası
22 30

◦ Erkek

20 18
15-16 askerden sonra

• Size göre

◦ Kadın

20 18 25
22

◦ Erkek

22 18-19
25-26

Aradaki yaş farkı

Akran 1 veya 2 yaş

“Erkekler (18'den önce ve sonra) karışmıyorlar. Kızlara ve kadınlara hep karışıyorlar.”

18 yaşından önce evlendirilme nedenleri

- okulu bırakıyor, aile evlen diyor.
- kız [maddi olarak] kurtulsun diye
- sevdiği için: flört etmek uygun görülüyor.
- ailenin karışması, zorbalığı, baskısından kurtulmak için.

Evlilik kararını kim veriyor?

- baba / anne
- kendi: “evlenmeliyim”
- nene / dede
- komşular baskı yapıyor

Evlilik öncesi nişanlanma veya sözlenme

- 1,5 veya iki yıl.
- Tanımak için nişanlılık oluyor
- Direkt de evlenilir.
- Nişanda erkek tarafı vermek isterse “başlık parası” alınır.
- Bu sürede çeyiz hazırlanıyor, ev kuruluyor, mobilyalar alınıyor.
- Düğünden bir gün önce kına yapılıyor.

Resmi nikah - dini tören

Önce imam nikahı kıyılıyor. Yaşını doldurana kadar bekleniyor. Sonra resmi nikah yapılıyor.

Evlendikten sonra yaşanan yer

- Erkek tarafın ailesinin yanında
- Kendi [ayrı] evinde

SOHBET: Bireysel ve toplumsal ilişkiler evlilik/evlenme veya evlendirilme

2. Grup

Eğitim

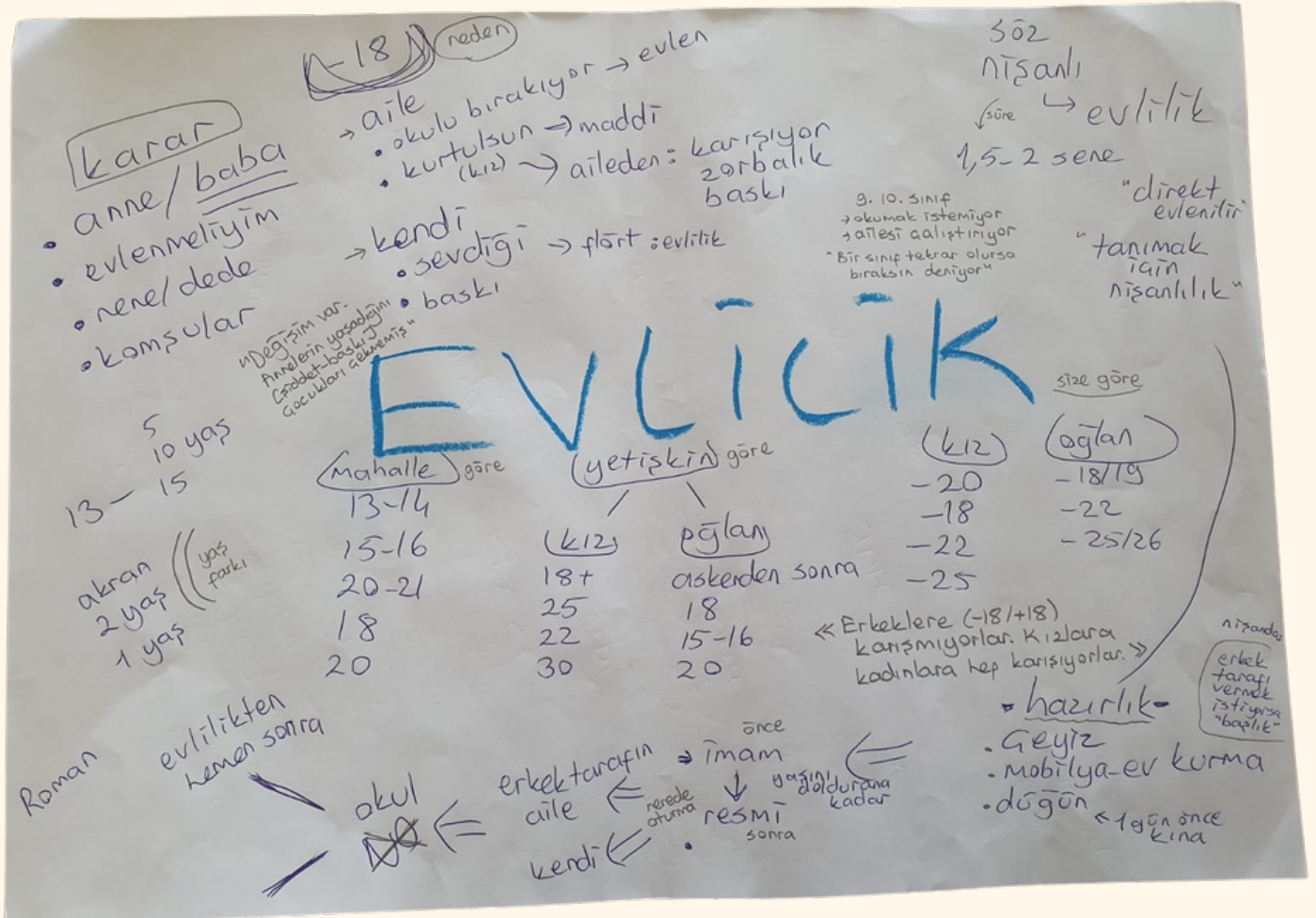
Evlenen kız/oğlan çocuk okula devam ediyor mu?

Evlenmek eğitime devama engel mi?

- Evlendikten hemen sonra okulu bırakıyor.

“ 9. veya 10. sınıfta okumak istemiyor veya ailesi çalıştırıyor [okula giderken]. ”

“ Bir kez sınıf tekrarı olursa okulu bıraksın deniyor. ”

KURUM GÖRÜŞMELERİ

Fotoğraf:

Alternatif Karşılaşmalar-Hatay: Sosyal Sirk
11 Temmuz 2024, Dursunlu Evi, Defne-Hatay

Çocuk yaşta evliliklerin önlenmesinde, çocukların bu yıkıcı ‘gelenek’ten korunmasında, eğitimin içinde kalmalarında, sağlık ve güvenlik içinde kişi onuruna yaraşır biçimde yetiştirmelerinin sağlanmasında en büyük görev devletlerindir. Çocuk yaşta evlilik, uluslararası insan hakları hukukunun konusudur ve koruyucu/önleyici/destekleyici politikalar hükümetler ve hükümet kuruluşlarının sorumluluğundadır. Bu, anayasal yükümlülüktür. Bu süreçte ‘atanmışlar’ kadar ‘seçilmişlerin’ de, yani yerel yönetimlerin de rolü büyüktür.

Adana’da yürüttüğümüz saha araştırmasına paralel olarak Adana’da kurumlar ile yaptığımız yüz yüze görüşmeler, bu yükümlülüğü hem resmi kurumlara hem de belediyelere hatırlatma ve çocuk yaşta evliliklerin kentte sosyal politikaların ihmal edilemez bir başlığı olması gerektiğine dair gündem yaratmak içindi. Bu görüşmelerin bir amacı daha vardı: Çocuk yaşta evliliğin yalnızca çocukların evlendirilmesi meselesi olmadığını, kentli haklarından eğitime, tarımsal üretimden sağlığa, yoksulluktan ev içi şiddete dek geniş bir yelpazede ele alınması gereken, kurumlar arası koordinasyona ihtiyaç duyan bir toplumsal sorun olduğunun altını çizmek.

Ancak, yaptığımız kurum görüşmelerinde, ülkenin her kentinde olduğu gibi Adana’da da yaygın biçimde görülen çocuk yaşta, erken ve zorla evliliklere dair güncel, kapsayıcı, kent genelini temsil eden herhangi bir araştırmaya rastlamadık. Resmi kurumların gündeminde bu sorunla mücadeleye yönelik bir çalışma da yoktu. Bunda ülke genelinde çocuk istismarı ve çocuklara karşı diğer suçlara uluslararası normlar çerçevesinde yaklaşan, etkili ve sürdürülebilir bir çocuk politikasının olmamasının payı büyük. Var olan çalışmaların, yine sivil toplum örgütlerinin çabalarıyla başlatılmış ve yürütülüyor olması da sosyal devletin yükümlülüklerinin sivil alanın aktörleri tarafından üstlenilmiş olduğunun bir ifadesi.

Adana’da ilgili resmi kurumlar, yerel yönetimler ve sivil toplum örgütleriyle saha araştırmamızın sonuçlarını, saha gözlemlerimizi ve elde ettiğimiz verilerin analizini paylaşarak, çocuk yaşta evliliklerin önlenmesi için etkili bir müdahale zincirinin oluşturulması ve kız çocukların insan haklarının korunması için el ele vermeye hazırız.

Fotoğraf:

Alternatif Karşılaşmalar-Hatay: Hikaye Anlatıcılığı Atölyesi
12 Temmuz 2024, Yaylıca Dayanışma Evi, Samandağ-Hatay

SONUÇ YERİNE

ÇOKLU KRİZLER ÇAĞINDA KIZ ÇOCUKLARIN İNSAN HAKLARINI SAVUNMAK

Almanyalı şair Erich Kästner "Hızla ilerlemekte olan bir trene kim direnebilir?" diye sorar ve şöyle yanıt verir: "Rayların arasındaki papatyalar." Raylarda giden trene, kabullenmiş geleneklere ve insan hakları ihlallerine karşı direnenler, tüm dünyada sivil toplum örgütleridir.

'Hak' ile 'ihlal' arasında bir yerde 16 yıldır inat ve sabırla savunuculuk yapan bir sivil toplum örgütüyüz. Direnmeyi bir cesaret meselesi değil, adaletli ve eşit bir yaşamın mümkün olduğuna dair inancımızın tezahürü olarak açıklıyoruz. Sivil alanın giderek daraltıldığı ve yaşam hakkı savunucularının pek sevilmediği bir ülkede, eşit yurttaşlık temelinde güçlü bir demokrasi isteyen, bunun da kadınsız olmayacağını bilen, kadınların insan haklarını savunan ve savunulmasının anayasal ödev olduğunu hatırlatan, kız çocukların kültürün karanlığına kurban edilmediği bir yaşam için çalışan bir kadın örgütünün cesareten daha fazlasına ihtiyacı olduğunu biliyoruz. Kadın emeğini ve kimliğini görünmezleştiren eril anlayışa, yerleşik önyargılara ve kadınları araçsallaştıran ideolojik aygıtlara karşı eşit, erişilebilir ve insan hakları temelinde bir savunuculuk perspektifine yatırım yapıyoruz.

İnsan hakları savunuculuğu bazen suya yazı yazmak gibidir, toplumların yerleşik hak hukuk adalet algılarını ters yüz etmek, ayrımcılığa karşı eşitliği savunmak, şiddete karşı şiddetsizliği önermek çoğu zaman beyhude görünebilir. Çünkü toplumların değişimi zaman alır. En kapsamlı stratejileri de geliştirsek, en etkili programları da uygulasak karar vericilerin tutumunu etkileyemediğimiz çok örnek var. Bu direncin eşitlik korkusundan başka bir izahı olamaz. Kamu idaresinin bu direncine ve tüm çabalarımızı boşa çıkarma azmine rağmen, çocuk politikası olmayan bir ülkede çocuk haklarını savunmak, kadın politikası olmayan bir ülkede toplumsal cinsiyet eşitliği için sesini yükseltmek, engelli politikası olmayan bir ülkede engellilerin haklarına dikkat çekmek... yaptığımız tam olarak bu. Örgütlenme zorlukları aşılabılır ama bazı toplumsal mutabakatları aşmak çok güç.

Yolumuza çıkan papatyaları ezip geçmeden de mümkün yol almak.

Uçan Süpürge Kadın İletişim ve Araştırma Derneği

Fotoğraf:

Alternatif Karşılaşmalar-Hatay: 14 Temmuz 2024,
Harbiye Şelalesi-Hatay

EKLER

ANKET SORULARI

1. Ankete katılmayı kabul ediyor ve verdiğiniz cevapların doğru olacağını onaylıyor musunuz?

1.1. Evet

1.2. Hayır

2. Anket Sayısı

3. Anket tarihi

4. Anketin doldurulduğu il

5. Anketi dolduran kişi ad-soyad

6. Görüşme yapılan yer (bölge-merkez vb.)

7. Bulunduğu İl

8. Bulunduğu İlçe

9. Bulunduğu Mahalle

10. Ne kadar süredir bu ildesiniz?

10.1. Bir seneden az

10.2. 1-3 sene arası

10.3. 4-10 sene arası

10.4. 10 seneden fazla

10.5. Doğduğu yer

10.5.1. 10.1-2-3-4 cevabı verenler: Neden bu ile geldiniz?

10.5.1.1. Deprem nedeniyle il değiştirdi

10.5.1.1.1. Depremden sonra (Geldiği il adı)'dan direkt Adana'ya mı geldiniz?

10.5.1.1.1.1. Evet

10.5.1.1.1.2. Hayır

10.5.1.1.2.1. Rotanız nasıl oldu? Adana'dan önce hangi ile/illere gittiniz ve neden?

10.5.1.1.2. Depremden sonra neden Adana'da kaldınız?

10.5.1.1.2.1. Tanıdık var, yanlarında kalmaya geldik; barınmak için

10.5.1.1.2.2. Tanıdık yok ama kalacak yer buluruz diye düşündük; barınmak için

10.5.1.1.2.3. Tanıdık var, iş bulmaya geldik; çalışmak için

10.5.1.1.2.4. Tanıdık yok ama iş bulduk; çalışmak için

10.5.1.1.2.5. Tanıdık yok ama iş buluruz diye düşündük; çalışmak için

10.5.1.1.2.6. Çocuk(lar) okula gitsin diye; eğitim için

10.5.1.1.2.7. Diğer _____

10.5.1.2. Suriye krizi nedeniyle Türkiye'ye geldi (Suriyeli ise)

10.5.1.3. Diğer _____

11. Cinsiyet
 - 11.1. Kadın
 - 11.2. Erkek
12. Yaş (veya doğum yılı)
13. Statü
 - 13.1. T.C. vatandaşı
 - 13.2. Geçici Koruma (Suriyeli)
 - 13.3. Uluslararası Koruma (Afganistanlı...)
 - 13.4. Diğer (Roman...)
14. Eğitim kademesi (son bitirdiğiniz okul/sınıf)
 - 14.1. Okula hiç gitmedi
 - 14.2. İlkokul (1.-5.sınıf)
 - 14.3. Ortaokul (6.-8. Sınıf)
 - 14.4. Lise (9.-12. Sınıf)
 - 14.5. Üniversite (4 senelik)
 - 14.6. Yüksek okul (2 senelik)
 - 14.7. Yüksek lisans (master)
 - 14.8. Yüksek lisans (doktora)
 - 14.9. Diğer_____
15. Mesleği (ne iş yapıyorsunuz?)
16. Gelir getirici bir işte çalışıyor musunuz?
 - 16.1. Hayır
 - 16.1.1. Nedeni [hiç çalışmamış, yakın zamanda işsiz kalmış, iş bulamıyor, iş arıyor, deprem sonrası göç nedeniyle işsiz kalma, iş arıyor, iş sahibiyken işyeri yıkılmış/işi bozulmuş vb.]
 - 16.2. Evet - Düzenli çalışıyor
 - 16.3. Evet - Düzensiz çalışıyor
 - 16.4. Evet - Mevsimlik çalışıyor
 - 16.4.1. Hangi sektörde çalışıyorsunuz?
 - 16.4.2. Sigorta durumu nedir?
 - 16.4.2.1. SGK'sı ödeniyor
 - 16.4.2.2. SGK'sı ödenmiyor
 - 16.4.2.3. Bağ-kurlu (kendi ödüyor)
 - 16.4.3. Aylık olarak asgari ücret alıyor musunuz?
 - 16.4.3.1. Evet Asgari ücret
 - 16.4.3.2. Evet asgari ücret üzerinde
 - 16.4.3.3. Hayır asgari ücret altında

17. Hanenizin/ailenizin gelir kaynakları hangileri?

17.1. Hayvancılık

17.2. Kendi tarım arazisinden elde edilen gelir

17.3. Kiraladığı tarım arazisinden elde edilen gelir

17.4. Kira geliri

17.5. Emekli aylığı (SGK, Bağkur, vb.)

17.6. Dul aylığı

17.7. Yaşlı aylığı

17.8. Öksüz-Yetim aylığı

17.9. Engelli aylığı

17.10. Engelli yakını aylığı

17.11. Şartlı Eğitim Yardımı (ŞEY)

17.12. Yabancılarla Yönelik Şartlı Eğitim Yardımı (YŞEY)

17.13. Sosyal Uyum Yardımı (SUY) (GK, UK için)

17.14. İşsizlik ödeneği (6-10 ay)

17.15. Diğer _____

18. Hiç evlendiniz mi?

18.1. Evet

18.1.1. Bir kez

18.1.2. Birden çok kez

18.2. Hayır (26. Soruya geçiliyor)

19. Kaç yaşında evlendiniz? (Birden fazla evlen(diril)miş ise ilk evlilik yaşı sorulacak)

20. Evlendiğiniz kişi kaç yaşındaydı?

21. Evlendiğiniz kişi tanıdığınız biri miydi?

21.1. Evet - Benim tanıdığım (tanıştığım, sevdiği anlamında)

21.2. Evet - Ailemin tanıdığı (akrabamız değil)

21.3. Evet - Akrabamız

21.4. Hayır - Görücü usulü

2.1.5. Diğer _____

22. Evlenme kararını kim verdi? Kendimiz mi istediniz? Aileniz mi karar verdi?

22.1. Kendim istedim/karar verdim

22.2. Babam karar verdi

22.3. Diğer _____[kim olduğu yazılacak]

22.3.1. Anne denirse: anne aile içerisinde karar verici mi?

22.3.1.1. Evet – baba ölmüş

22.3.1.2. Evet – boşanmışlar

22.3.1.3. Evet – baba hayatta ama hasta

22.3.1.4. Evet – baba hayatta ama gitmiş/yok

22.3.1.5. Evet – baba hayatta ve evde

23. Evlenmeden önce nişanlılık süresi oldu mu?

23.1. Evet

23.1.1. Ne kadar süre nişanlı kaldınız?

23.2. Hayır

24. Resmi nikah yanında imam nikahı da yaptırdınız mı?

24.1. Evet, her ikisi de oldu.

24.1.1. İmam nikahı ile resmi nikah arasında ne kadar süre vardı? Hangi sırayla yaptırdınız?

24.2. Hayır sadece resmi nikah

24.3. Hayır sadece imam nikahı

25. Evlenince ayrı bir eviniz mi oldu yoksa ailelerinizden birinin yanında mı yaşadınız?

25.1. Kendimize ait evimiz oldu

25.2. Benim ailemin yanında yaşadık

25.3. Eşimin ailesinin yanında yaşadık

26. Kardeşleriniz arasında 18 yaşından önce evlenen oldu mu?

26.1. Kardeşim yok

26.2. Hayır (27. Soruya geçiliyor)

26.3. Evet

26.3.1. Abla

26.3.2. Abi

26.3.3. Kız kardeş

26.3.4. Erkek kardeş

26.3.2. 18 yaşından önce evlenen kardeş(ler)iniz evlendiğinde kaç yaşındaydı?

26.3.3. 18 yaşından önce evlenen kardeş(ler)inizin evlenmesine kim karar verdi?/istedi?

26.3.3.1. Kendi istedi

26.3.3.2. Babamız karar verdi

26.3.3.3. Diğer _____[kim olduğu yazılacak]

27. Çocuğunuz var mı? (evli olmasa da çocuğu olabilir)

27.1. Hayır

27.2. Evet

27.2.1. Çocuğunuzun /Çocuklarınızın cinsiyeti, yaş(lar)ı nedir? okula devam durumları (gidiyorlarsa hangi kademe) nedir?

27.2.1.2. Çocuğunuz nişanlı mı? / Çocuklarınız arasında nişanlı olan var mı? (18 yaş altında ise bu soru sorulacak)

27.2.1.2.1 .Hayır

27.2.1.2.2. Evet

27.2.1.2.2.1. Cinsiyeti

27.2.1.2.2.2. Yaşı

27.2.1.2.2.3. Ne zaman evlenecek(ler)? (ay-yıl-yaş) (18 yaş altında ise bu soru sorulacak)

27.2.1.2.2.4. Nişanlanmasına/nişanlanmalarına kim karar verdi/istedi? (18 yaş altında ise bu soru sorulacak)

27.2.1.2.2.4.1. Kendi istedi

27.2.1.2.2.4.2. Eşim istedi

27.2.1.2.2.4.3. Eşimle birlikte istedik

27.2.1.2.2.4.4. Diğer_____ [kim olduğu yazılacak]

ÇOCUKLAR İLE ATÖLYE - AKIŞ VE SORULAR

I. BÖLÜM: Tanışma ve çizimler

1. YAŞAM ÇİZELGESİ

Şu ana kadar ki hayat – bundan sonraki (hayaller/beklentiler ve olasılığı)

2. ÇEVREM

1. Çember - Aile: evin içinde kim varsa (anne-baba-kardeşler-dede-nine-kedi/köpek/kuş/balık)
2. Çember - Eve gelenler/evi etkileyenler; komşu, akraba, arkadaş, öğretmen, doktor, ebeveyn iş arkadaşı vb. Ev içi roller, sorumluluklar (farklar – benzerlikler – nedenleri – zaman içinde değişim var mı?)

II. BÖLÜM: Sohbet - bireysel ve toplumsal ilişkiler - evlilik/evlenme veya evlendirilme

1. Burada (yaşadığınız mahallede) evlilik yaşı kaç?
2. Buradaki yetişkinler kızların evlenmesi için uygun yaşı ne olduğunu düşünüyor, neden?
 - 2.1. Erkeklerde durum farklı mı? Neden?
 - 2.2. Peki siz ne düşünüyorsunuz?
3. Burada 18'den önce (kendileri) evlenmek isteyen kız veya oğlan çocuklar oluyor mu? Neden? [hamile kalma cevabı gelirse: evlenmezse ne olur?]
 - 3.1. 18'inden önce evlenmenin avantajları/dezavantajları (olumlu-olumsuz etkileri) neler sizce (veya gördüğünüz/duyduğunuz)?
4. Bir kızın/oğlanın ebeveynleri onun erken yaşta evlenmesini isterse ve kız/oğlan çocuk bunu reddederse ne olur?
5. Bir aile kızını/oğlunu erken yaşta evlendirmek istemezse ne olur?
6. Burada (yaşadığınız mahallede) evlilik öncesi nişan veya sözlenme oluyor mu?
 - 6.1. Evetse ne kadar sürüyor?
 - 6.2. 18 yaşın altında olup nişanlı, sözlü arkadaşlarınız, akrabalarınız var mı?
7. Evlilik öncesi hangi hazırlıklar yapılıyor?
 - 7.1. Başlık parası veriliyor mu? Evetse ne kadar?
8. 18 yaşın altında olup evlenen kişiler nerede yaşıyor (kendi evi, anne-babalarının evi)
9. Hemen bebekleri oluyor mu?
10. Evlenen kız/oğlan çocuk okula devam ediyor mu?
 - 10.1. Evetse, Evlenmek eğitime devama engel mi?
12. Peki evleneceği için okuldan alınan kız/oğlan çocuklar oluyor mu?
13. Sizce değişim var mı? Anne-babanızın veya abla-abilerinizin zamanına göre?

UÇAN SÜPÜRGE
KADIN İLETİŞİM VE
ARAŞTIRMA DERNEĞİ
FLYING BROOM WOMEN'S COMMUNICATION
AND RESEARCH ASSOCIATION

www.ucansupurgedernegi.org

www.facebook.com/UcanSupurgeDerneği

twitter.com/USKIAD

www.instagram.com/ucansupurgedernegi/

www.linkedin.com/company/ucansupurgedernegi

www.youtube.com/ucansupurgedernegi

open.spotify.com/ucansupurgedernegi

Avrupa Birliği Tarafından
Finanse Edilmektedir.

 huridocs

 ESHİD
Eşit Haklar
İçin
İzleme Derneği